

FOLKEHØGSKOLEN

PEDAGOGISK
FRIROMMET
side 8

LANDSMØTET
SKOEN
side 28

KORTKURS
PUNKTUM?
side 50

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:
Øyvind Krabberød
ok@folkehogskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
ok@folkehogskole.no

Redaksjonsråd:
Øyvind Brandt, Dorte Birch, Angelina K. Christiansen og Sindre Vinje

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **Supernatural Stories (supernatural.no)**
Forsidefoto: Øyvind Krabberød, ill Supernatural Stories
Produksjon/trykk: **Østfold trykkeri**
Papir: Amber Graphic

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Øvre Vollgate 13, 0158 Oslo
tlf.: 22 47 43 00,
bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehogskole.no
www.folkehogskoleforbundet.no
www.frilyntfolkehogskole.no

Generalsekretær:
Angelina K. Christiansen
angelina@folkehogskol.no
tlf: 959 60 115

Leder:
Øyvind Brandt
Tveiteneveien 26C, 3186 Horten
oyvind.brandt@folkehogskole.no
tlf: 900 77 694

Styremedlem:
Jan Martin Medhaug
Follo folkehøgskole

Styremedlem:
Ingvær Øydvin
Fosen folkehøgskole

Styremedlem:
Sivelin Kjølstad
Sogndal folkehøgskule

Styremedlem:
Kristin Smith
Ringerike folkehøgskole

1. varamedlem:
Ronnie Mag-Larsen
Holtekilen folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Øvre Vollgate 13, 0158 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehogskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehogskole.no
tlf: 913 52 372

Fagpressen

INNHold

03 *Leder, Øyvind Krabberød*

04 *Portrettet: Per Solli*

08 *Serie: Pedagogiske inspirasjonskilder*

11 *Pedagogisk hverdag, Multisport – Ringerike folkehøgskole*

14 *Sangprosjekt Danmark*

15 *Foto: Mer enn ord*

16 *Innspill: Nytt konfliktane*

18 *Mikkelsen: Samtalens betydning*

20 *Danning på Voss, Arild's metode*

23 *Kokkens – Sund folkehøgskole*

24 *Kunst: 50 år siden månelandingen*

26 *Debatt: sosialpedagogikk*

27 *Tollefsens Løfot–petit*

28 *Landsmøtet på Skogn folkehøgskole*

32 *Bøker: Dannelsesfilosofi*

34 *Bøker: Myhre – Drømmesvart*

35 *Bøker: Generasjon prestasjon*

36 *Benedictes metode*

38 *Rapport: De unges univers*

40 *Debatt: Reiser*

44 *Arbeidsrett v/generalsekretæren: Pauser*

45 *Leder: Øyvind Brandt*

46 *Folkehøgskoleforbundet*

49 *Nytt fra informasjonskontoret*

50 *Folkehøgskolerådet: Kortkurs*

52 *Baksiden: Tekst/diktstafetten*

LEDER

LÆRINGSGLEMSEL SOM METODE

Professor Lene Tangaard ved Aalborg universitet fikk *Højskolepædagogisk pris* i Danmark i 2017. Det er FFD – Folkehøgskolernes forening i Danmark, som har opprettet denne prisen. Nå har Tangaard gitt ut boken *Læringsglemsel* hvor hun peker like inn i hjertet på folkehøgskolens identitet. Hun hevder at vi lærer best når vi ikke er oppmerksomme på at vi lærer, men når vi arbeider med og er oppslukt av det som betyr mye for oss. Vi skal ikke lete etter elevenes manglende motivasjon og finne begrunnelse for denne inne i dem selv, men i stedet forsøke å skape rom for så mye læringsglemsel som mulig. Og læringsbegrepet bør derfor svekkes så det ikke får makt over oss. Tangaard mener at skolens oppgave ikke må reduseres til kun å bli målstyring av læring. I følge professoren er vi i ferd med å miste sansen for utdannelsens verdi, slik også Gert Biesta hevder, fordi språket om utdanning er redusert til et læringsspråk. – Vi snakker ikke om viten, kunnskaper, dannelse og didaktikk, men nå mer om læring, læringsmål, ferdigheter og kompetanser, hevder Tangaard.

Det er undervisning, forstått som dannelse, som gir anledning til læringsglemsel. Dette fordi vi kan oppholde oss ved saken sammen, og ikke ved læringsmetoden i seg selv, som et middel til å nå det undervisningen går ut på. Læringsglemsel kan bane vei for en oppfattelse av dannelse som ikke alene fungerer som en glasure over en beinhard målstyring. Vi har et enormt privilegium i folkehøgskolen, vi har tid og vi har frihet. Når vi bedriver læringsglemsel skapes det også plass til noe nytt. Filosofen K.E. Løgstrup hevder at formålet med skolen er tilværelsesopplysning, og at det aldri må reduseres til utdanning. Det menneskelige nærvær kan også bli betydelige viktigere i en tid som blir mer og mer teknifisert. Folkehøgskolen skal skape myndige mennesker som også kan ta stilling til hva vi lærer, og om det gir mening i det hele tatt. I portrettet i dette nummeret møter du Per Solli, rektor ved Elvebakken videregående skole i Oslo. Det er 22 år siden han tok over som rektor, og det ser ut til at de lykkes godt. Det blir lagt stor vekt på læringsglede og en praktisk tilnærming til mange av fagene. Å komme til skolen som var midt i forberedelsene til årets skolerevy, var nesten som å besøke en folkehøgskole. Vi kan håpe på at målstyring og New Public Management er på retur og at buzz-ordet mister sin kraft. Men uansett tror vi at folkehøgskolen bare blir viktigere i en tid hvor presset og konkurransen i samfunnet stadig ser ut til å eskalere.

Øyvind Krabberød

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder. Bladet skal sette dagsorden, spille og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt. Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehogskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet. Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

Jeg går østover fra Oslo sentrum, inn i Møllergata og helt ut til den slikker Hausmannsgate. Runder høyre og retter blikket mot en heller anonym inngang til Elvebakken videregående skole.

Jeg har avtale med rektor Per Solli, men er tidlig ute så snoker litt rundt. Det er som å komme inn på en folkehøgskole. Det syder av liv – skolerevyen, årets store prosjekt, er på oppløpssiden.

EN LADEJARL VED RORET

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

Rektoren dukker opp, mannen som inkarnerer den etter hvert svært vellykkede skolen ved Akerselvas vestre bredd. Vi hilser – og han hilser rundt. Høflige gester møter meg, elever som gjerne slår av en prat og er interesserte.

FORNYINGSPROSESS

Det er 22 år siden Solli kom til Oslo yrkesskole som den da het, som rektor. Utenfra sett kan det synes som en lang suksesshistorie for skolen som har gått fra bunn til topp i opptakskrav og prestasjoner. Er dette en elite-skole? Vi har lyst til å få et innblikk i denne reisen fra 1997 og frem til i dag.

Per Solli tar meg jovialt inn på kontoret sitt, enkelt innredet med pult og et møtebord. Kaffe kommer på bordet. Han er rask med å fortelle at han helst ville sitte i det åpne landskapet utenfor, som tidligere, men at det ikke lenger var plass. Så nå kombinerer han kontor og møterom.

Han kom fra stilling som lærer og rådgiver på gamle Sogn yrkeskole. Elvebakken lå nede for telling. Elektrolinja hadde 90 plasser, men bare åtte søkere. Det var 25 prosent frafall av de 500 elevene ved skolen. Han kastet seg inn i en fornyingsprosess, ikke minst med å samle lokaliteter plassert på begge sider av Hausmannsgate til én mer konsentrert enhet. Solli tegner og forteller, han er plutselig langt inne i byggeprosessen og kamp med kommunen. Det ble nybygg, og det var viktig for han at lokalitetene speilet måten de skulle drive undervisning og skole på.

- Når en skal bygge må en ha noen verdier. Vi ville ha mulighet til å se inn, viske ut vegger, ha det åpent – derfor er det så mye glass her. Vi ville også jobbe med baser og ha gode fellesarealer. Når en bygger nytt må en endre – må kunne «kle» på seg bygget. Hele ledergruppen sitter i åpent landskap hos oss.

FLEKSIBELITET

Der vi ellers hører mye om fraværsgrenser og mye stress rundt det, har de et mye mere fleksibelt system på Elvebakken. Etter visse regler kan elevene selv justere frammøtet, det vil si lavere frammøte én periode, for i neste periode jobbe "overtid". De arrangerer frokosthjelp for 3. klassingene, og mat og pedagogikk. I vinterferieuka har de også program for dem som ønsker det. - Det er læringsglede som er poenget, har de ikke det får de ikke lært noe – det er poenget, understreker rektoren.

- Vi må lære av folkehøgskolen. Ved skolestart har vi et eget opplegg for å styrke samholdet. Skolemiljøet kommer ikke av seg selv, det er for alvorlig til å overlates til elevene.

Er det elever som trenger ekstra innsats/oppfølging kan de få leksehjelp, men det er et altfor usexy uttrykk for rektoren. På ettermiddagen arrangeres «Mattesuppe» - suppe og brød. Nå er det 200 av elevene som deltar.

Det er lærere til stede, og de flinkeste elevene er veiledere. De sitter i kollokviegrupper. Og suppa er gratis, skolen byr på. Når jeg spør om kostnadene ved denne ekstra satsingen, svarer han kontant: det er snakk om prioritering.

VERDIBASERT LEDELSE

Per Solli er etter hvert godt kjent utenfor egen «skolestue». Han kan smykke seg med tittelen «Årets Ladejarl». Det er en pris på to millioner kroner som årlig deles ut av Reitangruppen. Med prisen ønsker de å løfte fram mennesker som skaper verdifulle resultater som mange har nytte av. Den gis til en person som bidrar til samfunnsbygging gjennom verdibasert ledelse og verdi-basert arbeid.

Han fikk prisen i 2015 – og i begrunnelsen het det: «Årets Ladejarl evner å forvandle en offentlig skole ved å fronte et sett med tydelige verdier og legge dem til grunn for alle handlinger og avgjørelser. Resultatene er fantastiske og vi håper hele Norge lar seg inspirere (...).

Skolen har i dag mindre yrkesfag. Studiespesialisering er den største enheten, men de har også studieforberedende kreativt program og el-energi og miljø. Av yrkesfag har de medieproduksjon, design og håndverk, interiør og utstilling pluss elektro.

«Det er læringsglede som er poenget, har de ikke det får de ikke lært noe»

Jeg lurar på hva han tenker om verdibasert ledelse. Han tar fram pennen og tegner og forteller ivrig med modeller.

- Da vi jobbet med en strategisk plan i starten fikk vi tilbakemelding på at vi måtte skape bedre elever - men hva sier vi da om de elevene vi allerede har? Så vi snudde vår forretningsidé; vi skal være den beste skolen for de elevene vi til enhver tid har. Vi skal lage de elevene vi har til de beste elevene. Da må vi spørre elevene om hva de ønsker. Samfunnsoppdraget vårt er å hjelpe elevene til å nå sitt fulle potensiale, uavhengig av kjønn, karakterer og etnisitet. Det jeg ønsker meg er åpenhet, likeverd, rammer og ressurser – da blir resultatet glede. Vi skal rett og slett gi en skoleopplevelse, det er greia. Her kommer samarbeid, makerspace og revyen inn som elementer.

LØRDAGSUNDERVISNING

Den «voksne» rektoren er godt på gli og deler villig med seg. Han er glad i Oslo og glad i skolen «sin». Noen husker at lørdagsundervisning ble historie på 70- tallet. På Elvebakken går de derimot retro.

- Jeg har alltid hatt lyst til å tilby lørdagsundervisning, proklamerer han. Da de tilbød det kom 140 av de 1500 elevene. Det er ikke for å få bedre resultater, men fordi det er jævlig gøy – utbryter han.

Det har vært alt fra kvantefysikk for nybegynnere, innføring i medisin til dystopier i litteraturen. De henter gjerne inn tidligere elever som deler sine erfaringer.

- Elevene synes dette er veldig hyggelig, litt forelesning og så ut å jobbe praktisk.

DANNELSESARENA

- Hva med elevdemokratiet?

- En i ledergruppen har tilknytning til elevrådet. Det er viktig at elevrådet får en ordentlig plass. Elevene ønsket en temadag – de fikk en uke og laget et opplegg for 600 elever. Det dreide seg om integrering av flyktninger – hvordan kan elevene på den videregående skolen gjøre en forskjell. Vi ønsker å være lydhør for elevene. Sist år var temaet seksualitet.

Solli understreker at skolen skal være en dannelsesarena. Da han startet i jobben for 22 år siden slet de med skolemiljøet. De satte seg mål om å jobbe forebyggende og tenke positivt. De ønsket å bruke kultur som ytringsform. De fikk skolerevyen inn i programmet. Det er et veldig kollektiv i gang når de jobber fram revyen – det er virkelig merkbart når vi besøker skolen. De har egen prosjektleder i halv stilling på revyen og prioriterer den høyt.

Vi skjønner at livet og skolen er ganske altomfattende for Per Solli. - Det å være her er veldig morsomt, har jeg en dårlig dag setter jeg meg bare i kantina med elevene.

Vi går inn for landing. Solli tar meg med på en siste runde på skolen, det er rikelig med rom og verksteder. Hilsekurset de har for elvene som starter ved skolen om høsten ser ut til å være svært vellykket. Det er god stemning på skolen.

- Elevene er satt i førersetet for egen læring. Dette er en åpen skole hvor fleksibilitet er helt avgjørende, avslutter den engasjerte lederen.

«SKOLEMILJØET KOMMER IKKE AV SEG SELV, DET ER FOR ALVORLIG TIL Å OVERLÅTES TIL ELEVENE»

FRIROMMET: _____

FOLKEHØGSKOLENE SOM DEMOKRATISKE KRAFTSENTRE

Hvordan havnet vi her? Det er mange som stiller seg dette spørsmålet i disse dager. Barn og unge streiker. De forlater skolene for å gå ut i gatene og demonstrere for klimaet. Vi står midt i en av de største utfordringene menneskeheten har møtt; vi er faktisk i ferd med å utrydde oss selv. Kollektivt selvmord. Allikevel klarer vi ikke å diskutere klimaforstyrrelsene på en konstruktiv og forpliktende måte. Det er en komplisert sak, samtidig som det er en enkel sak. Det er en sak hvor mange hensyn må veies opp mot hverandre, samtidig som det er lett å se hva som må veie tyngst. Barn og ungdom har mister tålmodigheten og går ut i gatene; de tør ikke vente lenger og krever at noe må skje. Hvordan kunne våre velutviklede demokratiske samfunn havne i denne situasjonen?

*«De strenge rammene gir trygghet
og en følelse av frihet»*

En av utfordringene med demokratiet er at folk ofte er uenige. Det er helt naturlig i et samfunn som består av mange ulike mennesker; og når samfunnet blir mer heterogent, så blir det kanskje enda flere uenigheter og konflikter? Vi har ulike holdninger og verdier, og derfor er vi ofte uenige om hvordan samfunnet skal være. Da blir det ekstra viktig at vi klarer å fortsette å snakke med hverandre, og at vi gjør det vi kan for å styrke og utvikle demokratiet. For det er ingen tvil om at demokratiet er under press. Tilliten til politikere og det demokratiske systemet er lav. Ettertanken, mangfoldet og refleksjonen i det offentlige rom dør ut.

Vi må lære oss å stå i konflikter. Selv om vi er uenige i en sak, så kan vi ikke la kommunikasjonen bryte sammen. Derfor trenger vi å utvikle en debattkultur som gjør oss i stand til å snakke sammen på en skikkelig måte; også når vi er rykende uenige om noe. På den måten tar vi vare på den demokratiske samtalen.

BAKGRUNNEN FOR FRIROMSDEBATTEN

I 2016 tok de frie skolene i Danmark (folkehøgskolene, efterskolene, og friskolene) initiativ til å gjenreise den demokratiske samtalen gjennom å utfordre den rådende debattkulturen. De ville skape en debattform hvor konflikter og uenigheter ble anerkjennes og tydeliggjøres, samtidig som det er rom for tvil og anerkjennelse av motpartens synspunkter. De ville skape en arena for samtaler som gjør oss klokere, både på hverandre og sakene vi debatterer. Men de stoppet ikke der: med

det felles beste som mål, skal vi også finne fram til initiativer som bringer oss videre og skaper forandring. Debatter som ikke bare består av tomme ord, men som er konstruktive og etterfølges av handling. Dette var ambisjonen for debattformen som de døpte friomsdebatt.

FRIHET GJENNOM FORM

Friomsdebatten er en strengt strukturert debatt. Debatten tar to timer og har et forløp som alle deltagerne kjenner. De strenge rammene gir trygghet og en følelse av frihet. Frirommet er avgrenset, og innenfor rammene har vi frihet til å gjøre det vi vil.

Alle som er tilstede på en friomsdebatt har klart definerte roller. Debatten ledes av en debattpilot. Det er debattpiloten som styrer debatten og passer på at alle følger spillereglene. På scenen er det to debattanter og i salen sitter deltagerne. Det er ingen som er passive tilskuere til debattene – publikum i salen defineres som deltagere. I løpet av debatten skal alle delta. Møter du opp til en friomsdebatt, så forplikter du deg til å bidra.

DEBATTENS TRE RUNDER

En friomsdebatt har alltid tre runder. Hver runde utgjør en etappe i et forløp. Siden alle alltid vet hvor i forløpet vi befinner oss, så får debatten en annen ro enn det du finner i mange andre debattformer.

I første runder handler det om fronter. Denne runden varer i 25 minutter. Formålet med denne runden er å klargjøre hva det er debatten handler om. I en friomsdebatt er det et poeng å ha så tydelige fronter som mulig. Aller helst bør man formulere problemstillingen som et spørsmål, hvor den ene debattanten svarer ja og den andre nei. Allikevel vil det være behov for å klargjøre hva er problemet er, hvordan vi forstår det og hva består uenigheten i? Her kan både debattantene og deltagerne (publikum) komme med argumenter.

Andre runde handler om refleksjoner. I løpet av 35–40 minutter skal debattantene reflektere over både sine egne og andres argumenter, se på mulige dilemmaer og åpne opp for tvil. I denne runden skiller friomsdebatten seg fra andre debattformer ved at den lar oss møte menneskene bak argumentene. Det er alltid en grunn til at vi tenker som vi gjør, og når vi kjenner bakgrunnen så blir det ofte lettere å skille sak og person. Vi skal ikke legge lokk på saklig uenighet, men vi må klare å stå i uenighet og samtidig behandle hverandre med respekt.

Friromdebattens siste og viktigste runde handler om initiativer. Det finnes ikke noe mer frustrerende enn debatter som ikke fører

oss videre. Derfor er det satt av 40-45 minutter til veien videre i en friromsdebatt. Her involveres alle som er tilstede under debatten, og det ligger en forpliktelse på alle til å komme med forslag til initiativer som kan få oss et skritt nærmere en løsning som er til det felles beste. Det legges ikke opp til at debattantene skal bli enige, for de trenger faktisk ikke å være enige om hvordan problemet skal løses, men de må forplikte seg til å foreta seg noe for å komme videre. Kanskje finnes det en tredje vei, kanskje har de på noen områder nærmet seg hverandre eller er det eneste de kan enes om at de må fortsette å snakke sammen? Friromsdebatten skal alltid kunne ut i et eller flere konkrete initiativer, men det er ikke sikkert at det er debattantene som skal ta initiativene videre. Kanskje er det deltagerne i salen som er de rette til å ta saken videre?

EN ØVELSE I DEMOKRATI

Vi må trene oss på å stå i uenighet. Friromsdebatten gir oss anledning til å erfare at vi kan snakke sammen, selv om vi er uenige. Den lærer oss også at de som deltar som debattanter er mennesker, og at de alltid har grunner til å komme med de argumentene som de gjør. Når vi behandler hverandre som skikkelige mennesker, lytter til hverandre og tar hverandre på alvor, så begynner vi å snakke sammen på alvor. Og et samfunn hvor folk snakker sammen, blir et samfunn som henger sammen. I et demokrati er det folket som bestemmer. Gjennom friromsdebatten får folket stemmen tilbake. Det er ikke bare de på scenen som får komme med argumenter og gode idéer. Alle som er tilstede har et ansvar for å være gode deltagere i debatten, og gjennom ansvar kommer forpliktelse. Når vi forplikter oss til virkelig å se sakens dilemmaer og vanskeligheter, så blir det vanskeligere å være firkantet. I tillegg blir det vanskeligere å

«MØTER DU OPP TIL EN FRIROMSDEBATT, SÅ FORPLIKTER DU DEG TIL Å BIDRA»

kritisere andre for at de ikke finner løsningene. Det er nemlig ikke så lett å finne løsninger på vanskelige problemstillinger. Frirommet er en debattform som inspirerer fordi den viser oss en måte vi kan skape interessante, meningsfylte og forpliktende debatter på. Vi må få den offentlige debatten tilbake. Frirommet viser at det går an å skape folkelige arenaer for debatt, og at folkehøgskolene kan fungere som demokratiske kraftsentre rundt om i landet.

Se www.frirummet.org for mer informasjon om debattformen og debattpilotutdannelsen.

Tore Haltli, rektor Fana folkehøgskole

FRIROMMET - EN NY DEBATFORM

Frirummet er et initiativ skabt af de frie skoler (efterskoler, højskoler og friskoler) med støtte fra TrygFonden. Frirummet er en ny debatform, som ikke er bange for at trække konfliktens fronter op, men som gennem refleksion over tvivl og dilemmaer søger initiativer for det fælles bedste. Frirummet vil udfordre de traditionelle rammer for debat og styrke den demokratiske samtale borgere og politikere imellem.

www.frirummet.org

MULTISPORT – RINGERIKE:

ALLSIDIGHET OG IDRETTSGLEDE

Så lenge Ringerike folkehøgskole har hatt linjer, har idrett vært en av disse. Dagens idrettselever går på linja «multisport», en livlig linje med fokus på allsidighet og treningsglede, der egen trening settes inn i en større sammenheng. Her er et lite gløtt inn i vår hverdag, i idrettsbyen Hønefoss.

ENERGISK GJENG

De siste årene har multisport hatt rundt 15 elever. Et veldig fint elevtall, på mange måter. Det er passe for å bygge en tett sammensveiset gjeng, samtidig som det er mange nok til at vi kan drive godt i de fleste lagidretter. Og svært praktisk, vi kan ta med hele gjengen på tur i en av skolens to minibusser! Multisport er «guttelinja» på Ringerike folkehøgskole, det vanlige er vel at 10 – 11 av elevene er gutter, mindretallet jenter. Det er en energisk gjeng som sjelden sitter stille. De aller fleste har bakgrunn fra konkurranseidrett, og lagidrettene dominerer. Felles er treningsglede, og interesse for å drive med ulike idretter og aktiviteter.

ALLSIDIG IDRETT

Som navnet henspiller på, driver vi en allsidig linje. Tidligere var vi «idrettslinja», men det mer moderne «multisport» favner noe videre, og passer slik sett godt. Hvis man legger til grunn at idrett skal ha både elementer av fysisk aktivitet og konkurranse, kan det jo diskuteres om for eksempel golf, sjakk eller friluftsliv er idrett. Men, multisport rommer det meste. I tillegg til de eksemplene over, driver vi med alle ballidrettene, ishockey, alpint, langrenn, svømming, stup, klatring, racketsport – for å nevne de vanligste.

GODE TRENINGSFASILITETER

Skolen har en stor gymsal, som i disse dager pusses opp til en rendyrket ballsporthall. Den gamle parketten skiftes ut med et moderne hallgulv, ribbevegger fjernes, alle vegger blir helt plane og tilpasset innebandy og futsal. Vårt svømmebasseng (25m) ble stengt og ombygget til dansesal og treningsrom for 10 år siden. Siden da har vi i realiteten hatt vårt eget treningssenter, et virkelig stort rom med alt av løsvecter, apparater, tredemøller, romaskiner og spinningssykler.

DAGENS TRENINGSFOKUS

Med disse ombyggingene har vi mulighet til å gå i takt med elevenes idretts- og treningsfokus. Ballidretter og sentertrening står jo for majoriteten av norske ungdommers treningsaktivitet. Når det konkret gjelder svømmehall vs. treningssenter, er det

ingen tvil om at vi treffer elevene hjemme i mye større grad nå enn før. Noe de de fleste idrettslærere nok vil kjenne igjen.

IDRETTSANLEGG I HØNEFOSS

Vi er også bortskjemt med alle idrettsanleggene i Hønefoss. Vi bruker Aka Arena når vi har fotball; vi spiller ishockey i hallen til Ringerike Panthers; håndball, basket, innebandy og futsal har perfekte forhold i byens nye storstue, flerbrukshallen «Hønefoss Arena». Der finner vi også en flott klatrevegg. Med to minibusser på skolen, er det aldri vanskelig å farte rundt mellom anleggene.

ALPENE OG LANZAROTE

Som alle andre (?) sportslinjer i folkehøgskolen, har vi studieturer utenlands. Våre turer er en treningsleir til velkjente Club La Santa på Lanzarote på høsten, og en skireise til Alpene. De siste årene har Les Deux Alpes i Frankrike vært vintersportsstedet vårt, noe vi er svært fornøyd med. Her hjemme bruker vi Norefjell i alpinundervisningen.

TRENINGSSOMMET

I all denne varierte aktiviteten, er det nødvendig med noen faste rutiner. Vi har satt av ukens første treningsøkt til egentrening i treningsrommet på skolen. Under veiledning trener de her etter eget treningsprogram. De fleste av våre elever er veldig ivrige på styrketrening, og trener fast tre – fire styrkeøkter i uka ved siden av aktivitetene på linja. I treningsrommet har de ofte selskap av mange av skolens øvrige elever på ettermiddag/kveld. Treningsfasilitetene er tilgjengelig for elevene kl. 07:00 – 23:00, og dette vet de å benytte seg av!

«MIN IDRETT»

Alle multisportelevene får etter tur ansvar for å planlegge og gjennomføre undervisning, med tett veiledning. Vi kaller dette «min idrett». De velger selv tema for undervisningsøkten, og bidrar slik til det allsidige aktivitetstilbudet vårt. Dette ansvaret tas ordentlig på alvor, og det er gjennomgående gode treningsøkter. De fleste elevene er svært dyktige i den sporten de har drevet aktivt med, og klassekameratene er sultne på de de har å by på.

LEVENDE DIALOG

Helt fra det ble linjer på Ringerike folkehøgskole, har som nevnt idrett vært en av disse. En av suksessfaktorene til denne kontinuiteten, er evnen til å fornye og utvikle seg. Vi er alltid i levende dialog med elevene, og er åpne for forslag. Multisport har «klassens time» hver onsdag, noe vi mener er viktig for klassemiljøet, og for hele tiden å ha fingeren på linjepulsen.

I vår artikkelserie om pedagogikk i folkehøgskolen ser vi på hvilke inspirasjonskilder vi kan skimte i folkehøgskolens pedagogikk utover Grundtvig. Først ute var Arild Mikkelsen med en artikkel hvor den jødiske filosofen Martin Buber trer fram. Lena Sendstad har skrevet om Kaospilotene. Olav Klonteig fulgte opp med en artikkel om den amerikanske psykologen Jerome Seymour Bruner. Rune Sødal har belyst Møtet hos Friedrich Bollnow, mens Tore Haltli tok for seg Paolo Freire og bankmetoden. Øyvind Brandt har skrevet en artikkel om montessoripedagogikken. Sigurd Ohrem presenterte filosofen Arne Næss og hans lekne livsfilosofi. Øyvind Krabberød tok for seg prosjektarbeid som pedagogisk virkemiddel. Lena Sendstad skrev om lek og læring, med Lego som eksempel. Odd Haddal besøkte Alverno College i Wisconsin. Benedicte Hambro skrev om kunsten å bruke fortellinger til oppdragelse og dannelse. Sigurd Ohrem så på dialog i lys av Ricoeur og Gadamer. Einar Opsvik presenterte ideen om at læring skjer mellom mennesker – sosialkonstruktivistisk læringsteori. Lev Vygotskij ble belyst av Sindre Findal Vinje. Øyvind Brandt ga oss et innblikk i John Deweys tanker. Øyvind Krabberød skrev om Summerhill-bevegelsen i England. Odd Haddal formidlet Jesus som pedagogisk forbilde. Lærer ved Solborg folkehøgskole, Geir Ertzgaard, lot seg inspirere av filosofen Søren Kierkegaard, mens Sigrud Ohrem så på Sokrates og dialogen. Inge Eidsvåg ga oss et innblikk i sitt pedagogiske ideal – Alf Prøysen. Øyvind Brandt belyste lekfolkkonferanser som metode. Sindre Vinje tok for seg aksjonsforskning i et historisk lys. Willy Aagre skrev om legenden Anna Sethne. Øyvind Krabberød gravde i Nils Christies tankegods rundt pedagogikk, mens Synne Platander ga oss et innblikk i playbackteater – et moderne leirbål. Michael Noah Weiss skrev om filosofisk praksis. Sigurd Ohrem besøkte Camphillbevegelsen og Vidaråsen, mens Arild Mikkelsen ga oss et innblikk i K.E. Løgstrup sin tankeverden. Sigurd Ohrem tok for seg Steinerpedagogikken, mens Kim Sivertsen fra Nansen Fredssenter skrev om deres dialogmetode. Knut Arild Melbøe gjorde et reformpedagogisk streiftog, mens Mai-Evy Bakken gikk inn i Hans Børli's tankeverden i jubileumsåret for dikteren. Øyvind Krabberød åpnet opp døren til Levande verkstad som metode og tankegang, skrev om arbeidets pedagogikk og Célestin Freinet. Turid Ulven presenterte tenkningen til svært aktuelle Gert Biesta, og Øyvind Krabberød skrev om Forsøkgymnaset i Oslo. Her skriver Tore Halti om debattformen frirommet.

«VI ER ALLTID I LEVENDE DIALOG MED ELEVENE, OG ER ÅPNE FOR FORSLAG» «IDRETT OG TRENING KAN VÆRE EN NOKSÅ SELVOPPTATT GREIE»

BY PÅ SEG SELV

Allsidighet er så definitivt overskriften, og dette gjelder både for skolen og for linja. Ringerike fhs. har i dag åtte ulike linjer, og er en herlig blanding mange ulike elever. Fire av disse linjene er scenelinjer, med fagene dans, musikal, musikk og stand up & revy. Og dette fokuset smitter over på idrettselevne! Selvsagt godt hjulpet av skolens krav om at alle bidrar med underholdning på elevkvelder og lignende. For elevene på multisport blir det naturlig å gå inn i kreative prosesser, skape underholdning eller andre opplegg som ikke nødvendigvis har med sport å gjøre. Stå frem, ta fokus, by på deg selv; hos oss kjennetegner dette de fleste av elevene, scenelinje eller ikke. Hørte jeg noen snakke om «hele mennesket»?

Lærer på multisport Einar Lindhjem

TILPASSET OPPLÆRING

Men, alle er naturligvis ikke like utadvendte hos oss heller. Vi har vår del av ungdommer som har tung bagasje, eller psyko-sosiale utfordringer. Heldigvis har vi et svært raust og inkluderende miljø, der alle kan være seg selv, og bli respektert for det. Og som alle folkehøgskoler har vi nærmest ubegrensede muligheter til å skape gode, tilpassede opplegg for den enkelte. Både for undervisningssituasjonen, og for alt det andre som folkehøgskolehverdagen krever av deg. Vi bruker mye tid på, og er gode på tilpasset opplæring. Vi kaller det ikke alltid «spesialpedagogikk», men det er jo det det er.

VINTERLEIR

En annen viktig bit av innholdet på multisport, er å være med på å arrangere Buskerud fylkes vinterleir for barn og unge med funksjons- eller utviklingshemming. Denne leiren finner sted hver vinter på Storefjell på Golsfjellet. En uke med vinteraktiviteter, der våre elever er med som ledere. Over hundre deltagere skal ut i vinterfjellet hver dag, en kjempeerfaring i organisering og oppfølging. Og for et viktig fokusskifte: Fra speilet i treningsrommet, til å se noen andre, som trenger deg. Tilbakemeldingen fra elevene etter vinterleiren er svært positive, hvert eneste år.

ET STØRRE BILDE

Etter min mening er det viktigste i arbeidet med idrettsungdommene, det som har med dette siste punktet å gjøre. Nemlig å hjelpe dem å se et større bilde, at det du gjør i samspill med andre, og ikke minst for andre, har en langt større verdi enn det du gjør for personen i speilet. Idrett og trening kan være en nokså selvopptatt greie. Heldigvis er folkehøgskolen et sted der det hele settes i perspektiv.

Einar Lindhjem, lærer

Einar Lindhjem

LÆRER MULTISPORT, VALGFAGENE BALL-SPORT OG ALPINT

Cand. mag. med idrett, historie og drama; journalist-høgskolen; praktisk-pedagogisk utdanning. Jobbet som sportsreporter i TV2-sporten. «Det beste ved å være ansatt her er at jeg jobber med interesserte elever, som møter til timene med lyst til å lære og lyst til å trene. Ikke for å få en god karakter, men fordi de elsker trening og aktivitet. Dagens ungdom har aldri vært bedre!»

www.ringerike.fhs.no

NOTERT

SLUKKER FLAMMEN?

Da DN spurte utvalgsleder Camilla Stoltenberg hvordan gutta ble et viktig tema for henne, viste hun til personlige erfaringer. «Jeg møtte leger jeg kjente fra studiet som fortalte om barna sine. Døtrene studerte medisin, sønnene kom ikke inn, de måtte ta opp fag eller studere i utlandet.»

Framfor å finne ut hva vi kan gjøre for å sikre at alle kan komme inn på medisin, vil jeg stille spørsmålet annerledes: Hva kan vi gjøre for at den flammen ungene har med seg første skoledag ikke slukker? Hvordan kan vi skape en skole som ikke påfører mange av ungene våre nederlag og en følelse av å ikke strekke til, «bli tapere», som det nå snakkes om? Jeg tror det er umulig å få til en god debatt om de viktige problemstillingene utvalget til Stoltenberg reiser, uten at vi samtidig tar en mer grunnleggende debatt om hva det egentlig er vi vil at skolen skal være og gjøre.

Jonas Bals i Klassekampen

TEKSTROBOT SÅ SMART AT DEN IKKE SLIPPES LØS

Robotens tekster er så troverdige at de kunne vært skrevet av mennesker. Nå frykter utviklerne selv at den kan bli misbrukt til å skrive falske nyheter.

Hva om du ikke kunne være sikker på om hvorvidt tekstene du leste, var skrevet av et menneske eller av en algoritme?

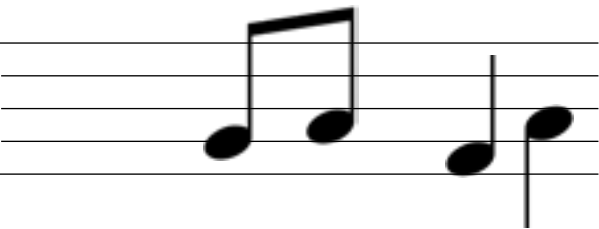
Forskningsstiftelsen OpenAI ble grunnlagt ved hjelp av 1 milliard dollar fra blant andre Tesla-sjef Elon Musk. Nå har stiftelsens forskere trent et dataprogram til å formulere troverdige tekster som er både trakasserende, fordomsfulle og uriktige. Derfor vil de ikke slippe algoritmen ut i det fri, slik de normalt gjør. Førsteamanuensis Morten Goodwin ved Universitetet i Agder er nestleder for Norges største forskningsmiljø innen kunstig intelligens.

- For et par år siden klarte algoritmene knapt å lage en setning. Lengden på teksten en algoritme har klart å lage, har riktignok økt den siste tiden. Men eksemplene som vises her, er i en helt annen liga. De er mildt sagt imponerende. Jeg tror det vil være veldig vanskelig å skille en tekst skrevet av AI-algoritmen til OpenAI og en tekst skrevet av ekte mennesker, sier Goodwin.

Aftenposten

SANGPROSJEKT:

SYNG, SPIS OG SNAK

Med utgangspunktet «Styrk sangen i Folkehøgskolen» møtte Sindre Vinje og jeg Rasmus Skov Borring, prosjektleder for Folkehøgskolernes Forening i Danmarks (FFD) *Syng, spis og snak*. Prosjekttittelen inneholder tre av de tingene jeg liker best, det tror jeg ikke jeg er alene om, så å kombinere disse må bare bli vellykket!

Syng, spis og snak har som mål å spre gleden og verdien av fellessang i hele samfunnet. 15 folkehøgskoler fordelt over hele Danmark deltar i prosjektet, som innebærer å invitere omverdenen til å tre inn i «fellessangens fantasirike og poetiske univers». Fellesspisning og fellessang danner rammen om det kulturelle møtet mellom mennesker fra alle samfunnslag, med intensjonen om å inspirere flere til å synge sammen.

Som de så vakkert sier det: «Når ellers reciterer vi ellers vores store fortællinger i kor, bliver mindet om en fælles fortid og ser ind i fremtiden i et poetisk lys? Ovenikøbet viser forskning på området med al tydelighed, at fællessang har stor positiv indvirkning på mennesker. Gennem sang kombineret med gode rammer på højskolerne over et godt måltid vil vi skabe rum for, at mennesker kan mødes, finde og genfinde hinanden og de vigtige fællesskaber.»

Rasmus forteller at arrangementene har en vert som leder fellesskapet gjennom kvelden, og sangen akkompagneres. Skolene bestemmer selv hvilke sanger de skal synge, men kan også velge å bruke et repertoar foreslått i prosjektet. Det er funnet frem til historien bak mange av sangene, slik at deltagerne gjennom vertens fortelling kan få et tettere forhold til dem.

Selv om det er hyggeligst med levende musikk har de også spilt inn pianoakkompagnement til hundre av sangene i Højskolesangboken, slik at de som inspireres kan ta konseptet videre, i foreninger, i hjemmet eller på arbeidsplasser.

Hva snakker man så om? På noen arrangementer er tema kommunisert på forhånd, som en felles inngang til samtalen. Ved noen skoler har de valgt å legge ut samtalekort på bordene, med forslag til tema som kan fenge mange. Det kan være hendelser i lokalmiljøet eller nasjonalt som mange er opptatt av, da er det naturlig at dette er kveldens tema. Ellers kan man la samtalen flyte fritt, som den gjerne gjør i godt selskap over et velsmakende måltid.

Dere som skal delta på Folkehøgskoleuka i august vil få gleden av å treffe Rasmus Skov Borring, da Sindre snartenkt benyttet anledningen til å invitere ham til oss. Vi dro fra FFD inspirert til å arrangere vår egen versjon av *Syng, spis og snakk*.

Angelina K. Christiansen

Prosjektleder Rasmus Skov Borring

NOTERT

HVA SANNHET ER

John Stuart Mill sa i On Liberty (1859) at du vet ikke hva sannhet er, før du har hørt motargumentene. En slik tanke er fremmed for Marcuse. Hans univers er lukket og avgjort. Dette autoritære elementet i hans frigjøringsideologi ble underspilt. De fleste studentradikalerne den gang så ikke klart nok hvor dypt ensrettende Marcuse var. De festet mer oppmerksomhet på det han sa om «frigjøring».

Bernt Hagtvet i Aftenposten

Mer enn ord

Foto: Nikolai Adrian Svane Salamonsen
Analogt fotografert og kopiert

Fotografiet er mye nærmere en drøm enn for eksempel maleriet, fordi det lett kan forveksles med virkeligheten.

Peder Pedersen, fotolærer Lofoten folkehøgskole

NYT KONFLIKTANE!

MUSIKKEN SOM METAFOR

Å arbeide med musikk er spennande fordi det i tillegg til dei estetiske dimensjonane, har eit språk og eit kjensleuttrykk som fortel noko om kva det betyr å vere menneske. Eg har med meg mange gode erfaringar frå arbeid i kulturskulen og ei lang og aktiv karriere som amatørmusikar. Musikken er ein god metafor for djupare erkjenning og auka livsmeistring. I musikken er det mykje som er vakkert og harmonisk og mykje ligg til rette for improvisasjon og søkning etter den vakre klangen og melodien. Men der er òg musikk som med overlegg nyttar dissonans, disharmoni og støy for å skape eit uttrykk. Både i den klassiske musikktradisjonen, i jazzmusikken og ikkje minst i rocken blir det brukt mange sterke verkemiddel som formidlar sterke og til dels negative kjensler. Dette er ein viktig del av musikken og det er effektive uttrykk for å spegle heilskapen i menneskelivet.

KONFLIKTAR SOM RESSURS

Denne heilskapen opplever vi til dagleg på folkehøgskulen, både i elevmiljøet og i kollegiet. Bråk, krangel, støy og konflikhtar med ulik karakter vil alltid oppstå der ulike menneske er samla. Dei fleste av oss kjenner på eit ubehag når vi står overfor dette og må finne ein måte å takle situasjonen på. Ein kan lett unngå ubehaget ved å vere konfliktsky, trekke seg unna, vente til det går over eller la andre ta støytten. Spørsmålet er kvar som er mest lærerikt både for elevar og tilsette.

«*Musikken er ein god metafor for djupare erkjenning og auka livsmeistring*»

Alle stader der det bur eller arbeider ulike menneske vil det vere ulike meiningar og ulik grad av engasjement. Fordi vi er ulike vil det oppstå situasjonar med saklege usemje, interesse-konflikhtar, verdikonflikhtar eller konflikhtar med eit personleg preg. Dette *kan* vere ei kjelde til utvikling, læring og tettare relasjonar. Der det blir skapt ein skulekultur med rom for konflikhtar og kanskje takhøgde for sterke kjensleutbrot, er det mulig å bruke energien i konflikhtar til noko positivt.

Ein god dag på jobben er oftast ein dag der ein har fått gjort det ein hadde planlagt, fullført undervisning og hatt gode samtalar med elevar og møter med kollegaer. Vi trivast oftast best med harmoni, stabilitet og arbeidsro. Nokre dagar er ikkje slik. Det som ein opplever som ein lite effektiv dag, kan vere prega av avbrot i arbeidet, mange uventa vanskelege saker som dukkar opp og konflikhtar ein ikkje hadde forutsett, eller konflikhtar ein har unngått å møte. Dette genererer med ein gong motstand, forsvar og motvilje. Det er irriterande og frustrerande at vår viktige strukturerte streben mot perfeksjonisme i administrasjon

eller undervisning blir forstyrra av trivielle problem med elevar, konflikhtar, drikking, fråvær eller krangel mellom tilsette der alle har sine kjepphestar. Frustrasjon oppstår når avstanden mellom dei mål ein meir eller mindre medviten, har sett seg, og det som er mulig å oppnå, blir for stor. Mi erfaring er at i dette frustrasjonsrommet ligg ein ressurs som vi i folkehøgskulen ikkje berre har rom for å gå inn i, men som vi både kan og er pålagt å dra nytte av i dannelsingsprosessen for den einskilde elev og tilsette.

STERKE ORD OG UTTRYKK SOM PRESENTASJON

Når det dukkar opp ei konflikt vil alltid den som står i konflikten på ein eller anna måte presentere seg sjølv. Han gir uttrykk for sine meiningar og kjensler, ofte med sterke ord og uttrykk. Når ein er sterkt engasjert kjenslemessig, har ein tendens til å seie ting som ein vanlegvis ikkje ville sagt. Dersom ein unngår å gå i forsvar sjølv, kan både det som blir sagt og ikkje minst måten det blir sagt på bidra til å gi eit betre bilete av den personen ein møter. Oftast får ein eit meir utfyllande bilete av ein person enn når han er stille, pliktoppfyllande og imøtekomande. Derfor er ein spenningsfylt situasjon ei unik muligheit til å bli kjend med nye sider ved ein elev eller ein kollega. Det blir sagt at *frå barn og fulle folk får ein høyre sanninga*, men eg er freista til å supplere med at ein også frå sinte folk får høyre sanninga.

MOT TIL Å STÅ I OG STÅ IGJENNOM

Forutsetninga er at ein ser lyst på å møte situasjonen og har det mot som skal til for å gå inn i eit ukjend minefelt. Ein treng mot både for å gå inn i ei konflikt, men òg for å vere ein del av ei konflikt og vite at ein må stå igjennom både for å løyse konflikta og lære noko av situasjonen. Kunnskapar om konfliktløysing er heller ikkje å forakte. Denne kunnskapen kan ein sjølv sagt tileigne seg ved å lese og lære, men utan gode erfaringar blir ein neppe mykje klokare. Å bruke felles referansepunkt i ulike sider ved skulen sitt verdigrunnlag kan også nyttast for å skape retning og løysing på ein vanskeleg situasjon.

I folkehøgskulen har vi i motsetnad til andre skuleslag nettopp høve til å bruke desse situasjonane som arena for ny læring. Ant-en det er mild usemje eller open fiendskap er medisinen stort sett den same; å sette ord på sine kjensler, meiningar og opplevingar, finne ein felles ståstad og søke etter informasjon, kunnskap, løysingar eller kompromiss. Å utvikle mot til å artikulere sine egne meiningar med ein pålagt respekt for sine medmenneske, er ein viktig del av folkehøgskulen sitt dannelsingsoppdrag. Dette kan vere lærerikt for dei fleste. Ein elev kan bli utfordra på å sjå nye sider ved seg sjølv, lære å lytte og forstå andre. Den som blir utfordra på å bidra til å løyse ein situasjon kan få mykje gratis kunnskap både om elevar, kollegaer og ikkje minst om seg sjølv.

Ein kan framleis hevde at gode harmoniske dagar likevel er meir effektivt og det beste er å unngå konflikhtar, slik blir arbeidet meir systematisk og målretta. Når dannelsingsprosessar nettopp skjer i dialektikken mellom å tileigne seg ny kunnskap og personleg utvikling, er det ikkje til å unngå at konflikhtar er del av kvardagen som vi må lære å møte på ein god måte. Konflikhtar og spenningar finnast sjølv om dei er skjulte. Livet på folkehøgskulen er eit mikrokosmos der det kan frigjerast mykje energi ved å gå inn i og bidra til å løyse konflikhtar. Denne energien er ein res-surs kan vi ikkje gå glipp av!

EIN GOD DAG PÅ JOB BEN

Ein god dag på jobben kan derfor gjerne like godt vere ein dag der ein *ikkje* har fått gjort det ein hadde planlagt, ein dag der ein ikkje har fått fred, ein dag med krangel og vanskar og ein dag der ein har brukt mykje tid til utfordrande samtalar og dialogar. Resultatet fører oss kanskje nærare det som er dannelsismåla for arbeidet i folkehøgskulen. Vi har sjanse til å bygge nærare relasjonar, bygge tillit, skape meir kunnskap og kanskje bli litt klokare. Det er ikkje nødvendig å trigge og søke etter konflikhtar, men det er viktig å vite at dei finnast uansett, og møte dei med kunnskap og trygghet, – og nyte dei når dei dukkar opp, – og spel gjerne musikk til!

Einar Opsvik, rektor Møre folkehøgskule

ET SKRÅTT BLIKK PÅ FRILYNT FOLKEHØGSKOLES HISTORIE

SAMTALENS BETYDNING I SKRAVLERIETS TIDSALDER

Den gamle professor i fransk Asbjørn Aarnes som også var bredt filosofisk orientert, sier i et forord til en essaysamling følgende: «Sproget betraktes heller ikke som et register av navn på ting og saksforhold: å tale, er å risse et spor i verdens ansikt». Å risse et spor i verdens ansikt er et ambisiøst og utfordrende uttrykk for en god, folkelig samtale.

«Folkehøgskolen på sitt beste er når den makter å virkeliggjøre dette motkulturelle momentet»

Folkehøgskolens pedagogikk hviler, eller bør hvile, på en slags treenighet der pedagogikken er: samtalebasert, erfaringsbasert og deltakerstyrt. En slik pedagogisk grunnide har ført til at folkehøgskolens tradisjon har vært motkulturell både pedagogisk, politisk og teologisk. Folkehøgskolen på sitt beste er når den makter å virkeliggjøre dette motkulturelle momentet.

At folkehøgskolen er samtalebasert, peker mot en dialogpedagogisk tradisjon eller kanskje enda tydeligere mot en variant av Paolo Freires frigjøringspedagogikk. Det er på mange måter meningsfullt å plassere folkehøgskolen i en idéhistorisk tradisjon fra Grundtvig, over Martin Buber og til Paolo Freire. Folkehøgskolen står i en slags pedagogisk kjettertradisjon!

«VINNE» EN DEBATT

I dagens situasjon er det knapt forskjell på debatt, diskusjon og samtale. Alt handler om å «vinne» en debatt, om å få det siste ordet. Slike debatter eller samtaler blir ofte forutsigelige, de blir preget av strategier, taktikkerier og teknikker. Bare unntaksvis er hensikten å skape nye innsikt, ny erkjennelse, å gjøre deltakere og tilhørere klokere. Vi er midt opp i skravleriets tidsalder.

For noen tiår siden ble begrepet elevsamtale introdusert i norsk folkehøgskole. Dette førte til en viktig meningsutveksling om hva denne elevsamtalen skulle være, eller rettere sagt hva den ikke skulle være. Den skulle ikke være terapeutisk, det skulle ikke være sjelesorg, den skulle heller ikke være faglig orientert på en reduktiv måte. Hva den skulle være var verre å sette på begrep. Olav Klonteig formulerte i kampens daværende hete følgende nesten poetiske slagord: «Man samtaler bedre når man møtes, enn når man møtes for å samtale». Med den setningen fanget han inn at samtalen i folkehøgskolen er noe mer enn

en institusjonalisert plikt, den kan være uformell og oppstå på internatet, i matsalen under et måltid, eller selvsagt i fagene, men den lar seg ikke redusere til noe som kun er planlagt. At den også kan være avtalt og planlagt, er ikke dermed sagt er feil.

Grundtvig hadde sterke synspunkter på forholdet mellom det skriftlige og det muntlige. For en skrivende mann av så voldsomme dimensjoner kan det virke paradoksalt at han la så stor vekt på muntlighet, men det gjorde han altså. Begreper som levende vekselvirkning, det levende ord, muntlighet og folkespråk er alle sammen avgjørende i hans idéunivers. Undervisningen i folkehøgskolen skulle ikke bygge på bøker, bokstaven er død, men ordet lever, hevdet Grundtvig. Undervisningen skulle bygges på det levende, talte ordet på morsmålet. At folkets språk også skulle være dannelsesspråket, var en sentral tanke hos Grundtvig, en tanke som blant annet førte folkehøgskolen på 1870 – 1880-tallet til kamp mot latinen og mot embetsstandens språk.

HUMANITET

På dette punktet er arven fra den tyske filosofen Johann Gottfred Herder tydelig. Herder trakk fram begrepene folk og dannels, han la nye betydninger inn i begrepene, og skriver som den første i idéhistorien om «dannels, til humanitet». Dette førte i sin tur til et indirekte oppgjør med kirkens dannelsesideal der dannels, eller «bildung» hadde handlet om en måte å nå fram til idealet som var Kristus. Herder skiftet Gud eller Kristus ut med humanitet. Idealet var dannels, til humanitet og dette skulle skje gjennom samtale på folkespråket. Det er viktig å legge til her at Herder ikke med dette gikk til angrep på kristen tro, men han legger utvilsomt grunnlaget for et humanistisk og sekularisert dannelsesbegrep. Og det er dette dannelsesbegrepet som har preget pedagogikken i den frilynte folkehøgskolen.

Et slagord som frilynt folkehøgskole har gjentatt, nesten som et mantra, er at folkehøgskolen arbeider med fag, ikke i fag. Jeg har hørt sentrale folkehøgskolefolk fra generasjonen før meg hevde at dypest sett er fagene bare et påskudd for å samtale med elevene om store, eksistensielle spørsmål. Gjennom folkehøgskolens historie har ikke dette alltid vært tilfelle. Det har nok hendt at dype eksistensielle spørsmål om menneskelivets grunnvilkår har blitt nødt til å vike for ganske jordnære saker som landbruk, landmåling, bokbinding, håndarbeid og husstell. I dag er det andre fag og fagkombinasjoner som preger folkehøgskolene, men det avgjørende bør fortsatt være den sammenhengen

fagene blir satt inn, om samtalen er et bærende element, og at livets store spørsmål får lov å ta plass.

GRUNDTVIG PÅ NORSK

Folkehøgskolen er på sitt beste når skoleslaget makter å løfte fram avgjørende menneskelige spørsmål i en samfunnsmes-sig samtidig kontekst. Det klarte folkehøgskolen i pionértida i perioden 1870 til 1905. En samtalebasert pedagogikk på folkespråket ga skoleslaget en progressiv og betydningsfull rolle. Folkehøgskolen ble som kjent en viktig medspiller i kampen for parlamentarisme og unionsoppløsning, for målsak og avholds-sak, sosial kamp mot embetsstandens hegemoni og for bondeklassens stigning i samfunnet. Når bondeguttene vaklet ut fra den første morgensamling på Sagatun i 1864 med sangen «Deilig er jorden» som de hadde hørt for første gang i sitt liv, fikk de med seg at jorda var vakker, at menneskelivet var stort og flott, og at folk ikke behøvde å gå knuget av arvesynd, og ta avstand fra verden.

«Folkehøgskolen står i en slags pedagogisk kjettertradisjon!»

Det er en trist historie at den kirkelige Grundtvig med det skapelsesteologiske synet ble nedkjempet av universitetsteologen Gisle Johnson, men slik ble det. Grundtvig på norsk ble langt på vei en progressiv pedagog med nedslag i den frilynte folkehøgskolen først og fremst.

Etter 1905 ble folkehøgskolen fortsatt preget av bondesak og bondekultur. Arbeiderklassen, og byenes arbeiderungdom fant ikke veien til folkehøgskolen. At det fortsatte slik gjennom hele mellomkrigstida, har mange årsaker som det blir for langt å komme inn på. En klar grunn er nok den påtagelige revolusjonære holdning som gjennomsyret deler av arbeiderbevegelsen, særlig på 1920-tallet.

MELLOMKRIGSTIDA

Samtidig var dette den store kirkekampens tid, striden mellom liberal og konservativ teologi. På dette punktet var frilynt folkehøgskole tydelig. På landsmøtene i Høgskulelærarlaget ble mange av de ledende liberale teologene invitert som foredragsholdere, og flere frilynte folkehøgskoler hadde nærkontakt med den liberale kirkelige opposisjonen. Dette var også tida for de store vekkelsene, og den kristelige ungdomsskolen hadde en stor vekstperiode, særlig i ly av professor Hallesby og hans uforsonlige kamp mot all liberal teologi, det han kalte Calmeyergatelinjen.

Frilynt folkehøgskole var kanskje på sitt nest beste i mellomkrigstida. Folkehøgskolen var ikke i front i kampen mot framvoksende fascisme og nazisme, skolelaget slet med elevrekruttering i flere år, særlig når samfunnsøkonomien skapte dårlige kår for bondeklassen, og spagaten mellom skole med

vekt på samtale om eksistensielle spørsmål, og mer matnyttige fagområder ble av og til ganske tydelig. Men de fleste skolene klarte seg, og det grundtvigske idégrunnlaget ble holdt i hevd.

FRAMSTOD SOM UTDATERT

Jeg tar sjansen på å hevde at frilynt folkehøgskole på sitt dår-ligste var i etterkrigstida. Mange skoler var nedslitt etter okku-pasjonsårene. Landet skulle bygges opp igjen, og det samfunnet trengte var ingeniører, håndverkere, folk som så på praktisk nytte mer enn eksistensiell dybdeboring. Folkehøgskolen framstod som utdatert i myndighetens øyne, og i kampen for å overleve lette folkehøgskolens folk etter fag og fagområder som kunne tiltrekke seg elever. For å lykkes med dette ble det satt i gang store utredninger, konklusjonene tenderte mot at folkehøgskolen for å klare seg måtte legge seg tettere opp til det øvrige skoleverket. Det finnes nyanser i dette, men jeg mener det er grunner for å hevde at frilynt folkehøgskole i 1950-årene ikke klarte å løfte fram de avgjørende menneskelige spørsmål i den daværende samfunnsmessige kontekst.

Omslaget kom først med etableringen av Hallingdal folkehøgskole i 1959. Det var ei stor og viktig hending at det dukket opp en ny folkehøgskole. Etter Cubakrisen virket det som den samfunnsmessige stemningen endret seg, utover på 1960-tallet kom etter hvert både ungdomsopprør og studentopprør, og nå strømmet politisk radikal ungdom til frilynt folkehøgskole. Her fant de nettopp den samtalebaserte pedagogikken fjerne fra eksamen, pensum og karakterer som de lette etter. 1960 og 1970-tallet ble på mange måter nye formative år for frilynt folkehøgskole som fant igjen sin identitet på ny måte.

I skravleriets tidsalder har folkehøgskolen blitt avgjørende på en ny måte. Nå snakkes det om at demokratiet og folkestyret forvitrer uten den opplysende, folkelige samtalen. Mot denne bakgrunnen kan kanskje folkehøgskolen på nytt gripe fatt i sin demokratiserende rolle ved å både holde fast ved og videreutvikle en samtalebasert, erfaringsbasert og deltakerstyrt pedagogikk.

Arild Mikkelsen

Artikkelen er basert på et foredrag holdt for nye lærere januar 2019.

DANNING

SKULEVEGRING OG ARILD SIN METODE

Tårane renn i Raundalselva. Det er ei blanda kjensle å oppleve slik meistringsglede.

Folkehøgskulelærer Arild Tvilde seier at det er magisk å oppleve at elevane går frå komfortsona til meistringssona. Ungdom på 18 – 22 år i ein ekstremsportklasse som heng rundt halsen på læraren, grin så tårene sprett og er frå seg av meistringsglede. Det å lukkast med eskimorulle og elvepadling er ikkje føresetnaden for eit godt liv. Poenget er at det å sette seg læringsmål, utfordre seg sjølv, arbeide over lengre tid, prøve, erfare, reflektere, prøve igjen og mestre – det er ein nøkkel til å handtere vaksenverda.

KVIFOR FELL MOTIVASJONEN I SKULEN?

Eit av dei meste sentrale spørsmåla i heile skulesektoren er: Kvifor vert elevane sin motivasjon for skulearbeidet redusert med aukande alder? I boka «Motivasjon for læring» (2015) freistar professorane Einar M. Skaalvik og Sidsel Skaalvik å gje svar. Den eine av hovudforklaringane er at elevane med aukande alder får fleire faglærarar, noko som vil seie at elevane får færre timar med kvar lærar. Dette kan føre til at elevane og lærarane ikkje kjenner kvarandre godt, og at samhandlinga mellom elev og lærar etter kvart blir avgrensa til skulefaglege tilhøve og eleven sine prestasjonar.

Professorane peikar også på ei anna forklaring: Elevane sine ønskjer og behov for fridom, autonomi og sosial tilhøyrslø aukar. Interessene vert utvida i ungdomsalderen, utan at skulen kan møte dette. Elevane sine interesser og behov harmonerer difor stadig mindre med aktivitetane i skulen, slik at ungdomen fokuserer på andre ting enn det faglege arbeidet i skulen. Ei tredje årsak er sosial samanlikning. Med aukande alder blir det fleire karakterar, og aukande samanlikning mellom elevane. Mange ungdom mister motivasjon når dei stadig opplever å prestere dårlegare enn andre.

STERKE RELASJONAR

På ein folkehøgskule gjenopplever ungdomane dei trygge psykososiale rammene, slik dei også hadde i barnehagen og barneskulen. Ofte er det eit par hovudlærarar som har undervisninga for eleven gjennom heile barneskulen. Ein lærar som sjølvsagt lærte deg faga, men som framfor alt var den trygge, relasjonelle vaksne som kjende deg, som viste kva du trong og korleis du kunne oppleve læring, meistring og motivasjon i eit trygt læringsmiljø. Strukturen og pedagogikken i barnehagen, barneskulen og folkehøgskulen gir særskilt gode føresetnader for sterke mellommenneskelege band.

På folkehøgskulane klarer vi i tillegg å kombinere ungdomen sine behov for fridom og nye interesser med sterk sosial tilhøyrslø. Her har dei tross alt valt skule og linjefag sjølv. På ein pensum- og eksamensfri skule står teoriene om indre motivasjon og meistringsforventning sentralt: Det å lære seg å tru at ein lukkast med oppgåvene. Det å observere at andre ungdomar meistrar og oppmuntrar til at resten av elevane i klassen lukkast. Elevane blir påverka av læringsmiljøet, samstundes som dei aktivt påverkar sitt eige miljø. Ungdomen blir, for å låne orda til Albert Bandura, agentar i eige liv.

OMSORG OG FRIDOM

Ekstremsport kan vere eit verktøy for å oppnå visdom, mot, måtehald og respekt. Vi koplar omsorg og fridom med utfordring og fagleg meistring, der klasserommet kan vere eit varig verna vassdrag som også gjev ei kjensle av opplevd risiko. Elevane må samarbeide for å komme ut av komfortsona, inn i utviklingssona og over i meistringssona. Dette krev at vi jobbar med ei oppgåve over lengre tid, med tolmod og engasjement. Arild deler ikkje ut karakterar. Han byggjer karakter, for målet er danning. Arbeidsmåten er mengder av tid, bøtter av omsorg, sterke relasjonelle band, faglege utfordringar, meistringsforventning og ungdommeleg fridom. Det er dette som er Arild sin metode.

Claus Røynesdal, rektor Voss folkehøgskule

«ARILD DELER IKKJE UT KARAKTERAR. HAN BYGGJER KARAKTER, FOR MÅLET ER DANNING»

NYTT FRA LANDSKAPET

KOMMUNESTYRET I VALLE LEGGER NED HYLESTAD SKULE

Fra og med skolestart høsten 2019 flyttes elevene ved 1. til 7. trinn på Hylestad skule til Valle skule.

Nedleggelsen skjer i tråd med rådmannens innstilling. Bakgrunnen for nedleggelsen er at elevtallet over tid har gått nedover. Da kommunestyret før jul i fjor vedtok økonomiplan 2019-2022 og årsbudsjettt for 2019, ble det vedtatt at nedleggelse av skolen skulle ut på høring.

«Den sosiale læringa kan óg lide i små klasser. Klasser med få elevar kan by på utfordringar for den einskilde elev i høve kontakt med jamngamle», het det i vedtaket.

Utvalget vedtok også at Setesdal folkehøgskule får overta bygninger og tomt som i dag tilhører Hylestad skule. Folkehøyskolen er i vekst og har lenge hatt behov for større plass.

Fædrelandsvennen

GENERALSEKRETÆRER

Knut Simble, avtroppende generalsekretær i Folkehøgskoleforbundet ble varmt takket av med taler og god mat i Øvre Vollgate i januar. Æresmedlem i forbundet, Dag Wollebæk (73) var med, han var daglig leiar (generalsekretær) fra 1987 til Knut Simble (67) tok over i 2005 – 18 år. Simble landet på 13,5 år før han rundet av for pensjonsalder. Angelina K. Christiansen (49) har nå tatt over stafettpinnen. Vi brukte tiden godt og fikk tatt et bilde av den flotte buketten.

ØK

KLASSEREISEREN LARS OVE SELJESTAD

Det var kanskje ikke så rart at Seljestad (57) ville bort fra Odda og ut i verden. Turen gikk over fjellet og til den humanistiske folkehøgskolen Nansenskolen på Lillehammer.

- Hvorfor valgte du å begynne på Nansenskolen?
- Mangel på kunnskap. Alle sa til meg at jeg måtte ta mer skolegang, men jeg hadde ingen idé om hvor jeg skulle starte. Og det var en annen skoleflink slektning som tipset om Nansenskolen.

Seljestad trodde selv at han ikke ville komme inn.
- I følge skolen selv var dette et sted for spesielt flinke og samfunnsengasjerte ungdommer. Jeg var jo flink, men det var likevel noe som ikke var helt for meg.

Arbeidergutten fa Odda følte seg mistilpass på skolen. Og Seljestad har tidligere lånt begrepet «Oslofjordhumanismen» av forfatter Kjartan Fløgstad for å beskrive det intellektuelle landskapet han hadde beveget seg inn i.

- Vi ble tutet ørene fulle av humanistisk bullshit om hvor flotte og ressurssterke vi var.

Til tross for motstanden fullførte Seljestad året ved Nansenskolen. Og det ble springbrettet for hans klassereise.

Klassekampen

kjøkken

KOKKENS

Lars Knutsen, kjøkkensjef ved Sund folkehøgskole anbefaler:

På Sund folkehøgskole på Inderøya i Trøndelag er de opptatt av å ha et godt kjøkken med så mye økologiske råvarer som mulig. De er tre kokker pluss internatleder på kjøkkenet.

I 2016 fikk Sund folkehøgskole Debioprisen som del av Matprisen. Matprisen er hele landets hyllest til de som er med på å øke forbruket og produksjonen av økologisk mat. Enten det er bønder, kokker, små, store, private eller offentlige aktører, bedrifter og personer. Prisen ble etablert i 2013, og det var første gang en folkehøgskole gikk helt til topps i konkurransen. I dag har de en andel av økologiske varer på 70 prosent på kjøkkenet ved skolen.

De ha ofte ulike tema på menyen. Grønn tirsdag, onsdag med internasjonal middag eller torsdag med internasjonal frokost.

Lars forteller at de lager all mat fra bunnen – det må også til for å få opp den økologiske prosenten. De har et mål om 90 prosent økologisk, men den siste biten sitter langt inne. De må også forholde seg til ønskene fra elevene. Sist sommer dyrket de en del urter og annet i drivhus i samarbeid med vaktmesteren.

Det er en stolt kjøkkensjef vi møter. De er på offensiven og arrangerer også ulike kurs, blant annet for Debio. De har hatt kurs i sylting, fermentering og baking. Lars viser fram krukker med fermenterte grønnsaker på rekke og rad.

De jobber aktivt mot leverandører – og har inngått avtaler med Røros Meieri og et slakteri som leverer økologisk kjøtt.

Øyvind Krabberød

ØKOLOGISK MÜSLI /GRANOLA

- 2,5 kg økologisk havregryn
- 1 kg økologisk solsikkekjerner
- 1 kg økologiske sesamfrø
- 1 kg økologisk gresskarkjerner
- 250 gram økologisk brunt sukker
- 20 klyper maldonsalt
- 1,5 liter økologisk eplejuice
- 10 ss økologisk honning
- 10 ss økologisk rapsolje

Brunt sukker blandes med juice og varmes til sukkeret er oppløst. Juiceblandingen slås så over det tørre. Salt og olje blandes så med resten. Fordeles på brett og stekes på 150 grader til gyldent.

ØKOLOGISK KNEKKEBRØD MED CHIAFRØ

- 1 kg økologisk solsikkekjerner
- 250 gr. økologisk havregryn
- 250 gr. økologiske sesamfrø
- 250 gr. økologisk linfrø
- 100 gr. økologisk chiafrø
- 4 ss salt
- 2,2 l. vann

Alle ingredienser blandes i en bolle. La det stå å svelle i ca 30 min. Fordeles så tynt på brett med bakepapir. Stekes så på 160 grader i ca 15 min. Deles så opp i ruter før det etterstekes i ca 45 min.

HENIE ONSTAD KUNSTSENTER FEIRER MED STORSTILT UTSTILLING: 50 ÅR SIDEN MÅNELANDINGEN

En hel verden holdt pusten da Neil Armstrong tok menneskehetens første skritt på månen i 1969. Den sensasjonelle romferden markeres med kunstutstillingen Månen – fra vår indre verden til det ytre rom på Henie Onstad Kunstsenter våren 2019. Utstillingen er allerede utpekt som en av årets mest interessante utstillingsopplevelser internasjonalt.

Utstillingen presenterer over 150 unike verk og gjenstander som gjenspeiler menneskehetens forståelse av og forhold til månen helt fra 1600-tallet til i dag. Ikke bare definerer månen flo og fjære, den har gjennom alle tider vært viktig og myteomspunnet i vår idéverden. Arbeidene i utstillingen spenner fra Galileo Galileis aller første skisser av månens overflate til dagsaktuelle samtidsverk.

- Dette er en utstilling vi kan speile oss selv i. Ved å vise hvilke bilder vi lager av månen, viser vi også menneskenes tankeverden. I en utstilling om månen møter vi fascinerende overtro, mytologi, vitenskap og science fiction, sier Tone Hansen, direktør ved Henie Onstad Kunstsenter.

VITENSKAP MØTER KUNST

Forbindelsen mellom vitenskap og kunst er en gjennomgående rød tråd i utstillingen. Filmer om månen, vitenskapelige gjenstander, malerier, fotografi og store videoinstallasjoner presenteres side om side. De ulike portrettene av månen rommer

både våre ulike drømmer, virkelighetsforståelser og ambisjoner om fremtidens romkolonisering. *Månen – fra vår indre verden til det ytre rom* er laget i samarbeid med *Louisiana Museum for moderne kunst* i Danmark og ble presentert der tidligere i år. Gjennom bred internasjonal pressedekning, ble den utnevnt til en av årets mest interessante utstillingsopplevelser. Store deler av verkene vil være de samme på Henie Onstad, men enkelte endringer vil bli gjort for å tilpasse utstillingen til en norsk sammenheng og kunstsenteret som sted.

Utstillingen viser arbeider av:

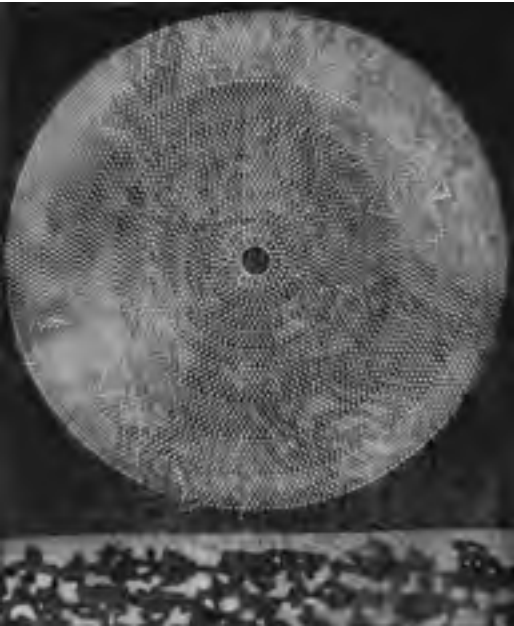
Morten Andenas, Buzz Aldrin, Darren Almond, William Anders, Neil Armstrong, Galina Balashova, Wilhelm Beer, Tycho Brahe, Charles Conrad, Joseph Cornell, Walter Cunningham, J.C. Dahl, John W. Draper, Charles Duke, Marlene Dumas, Charles and Ray Eames, C. W. Eckersberg, Max Ernst, Foster + Partners, Galileo Galilei, Leopold Galluzzo, Isa Genzken, Camille Henrot, Johannes Hevelius, Kirsti van Hoegee, James Irwin, Marie Kølback Iversen, Athanasius Kircher, Yves Klein, Kiki Kogelnik, Alicja Kwade, Cath le Couteur, Michael Florent van Langren, Carl Julius Leybold, James McDivitt, Georges Méliès, Claude Mellan, Edvard Munch, James Nasmyth, Trevor Paglen, Katie Paterson, Victor Prouvé, Wolfgang Paalen, C.A. Pihl, Man Ray, Robert Rauschenberg, Giovanni Battista Riccioli, Rachel Rose, Rotraut, Tom Sachs, Johan Hieronymus Schroeter, David Scott, Alan Shepard, Kiki Smith, Hito Steyerl, August Strindberg, Hiroshi Sugimoto, Malena Szlam, Walt Disney Studios, Alfred Worden, Joseph Wright of Derby og John Young.

Henie Onstad Kunstsenter er en ledende arena for nasjonal og internasjonal billedkunst, med et bredt utstillingsprogram, en sentral kunstsamling, samt aktiviteter innen musikk og performance. Kunstsenteret er omgitt av et praktfullt parkområde på Høvikodden i Bærum.

Øyvind K

Darren Almond, Fullmoon@Yesnaby, 2007

A TRIP TO THE MOON.
© Lobster-Fondation
Groupama Gan-
Fondation Technicolor

Max Ernst, Naissance d'une galaxie, 1969. Fondation Beyeler, Riehen/Basel, Beyeler

ANMELDELSER OG OMTALE:

ARTNEWS MAGAZINE

«Årets mest fascinerende utstilling? Det skal bli vanskelig å slå *Månen – fra indre verden til ytre rom*»

THE NEW YORK TIMES

«Utstillingen viser hvordan menneskeheten har ønsket seg månen til alle tider, ønsket å forstå den, fange den, lande på den og eie den ...»

POLITIKEN

“... en tour de force gjennom månens kulturhistorie ... en vidunderlig velkomponert opplevelse ... en museal kraftprestasjon ... Man er underholdt, opplyst og herlig forvirret på et høyere plan ...”

WEEKENDAVISEN

“Vår lengsel etter månen er suverent iscenesatt ... et smittende promiskuøst møte mellom kunst og vitenskap.”

Tittel: Månen – Fra vår indre verden til det ytre rom

Sted: Henie Onstad Kunstsenter, Høvikodden - Bærum

Visningsperiode: 15. februar til 19. mai 2019

Utstillingens hovedkurator: Marie Laurberg, Louisiana Museum for Moderne Kunst

Kurator på Henie Onstad Kunstsenter: Susanne Østby Sæther og Caroline Ugelstad

DEBATT: SOSIALPEDAGOGIKK

DIDAKTISK DYNAMITT

GLEM «SOSIALPEDAGOGIKK» – VI DYRKER «FOLKEHØGSKOLEDIDAKTIKK»!

Dette skoleåret har belyst en større uenighet omkring begrepet «sosialpedagogikk» i folkehøgskolen enn det vi kanskje var klar over. Det har vært livlige debatter i bladet, på nett og på skolene omkring definisjonen og bruken av ordet.

På spørsmål om hva sosialpedagogikk er, svarer mange at det handler om ”alt som skjer utenfor undervisningen”. Her skapes det et skille mellom arbeid i klasserommet og arbeidet på internatene. ”Sosialpedagogikk” skaper også en avstand mellom utdannede pedagoger (med PPU) og andre voksne (uten PPU) som møter og arbeider med elevene.

ET NYTT BEGREP

UNESCO har fire læringssøyler for læring i det 21. århundre. Man skulle tro de var hentet fra folkehøgskolen og vårt oppdrag om danning og folkelig opplysning: «learn to know», «learn to do», «learn to live together» og «learn to be».

Med dette bakteppet mener vi at «**folkehøgskoledidaktikk**» bør erstatte «sosialpedagogikk».

Ordet didaktikk kommer fra gresk *didaktike* som betyr undervisningskunst, og *didaskein* som betyr formidle/undervise/lære.

En pioner i nyere didaktisk tradisjon er Wolfgang Klafki. Han knytter didaktikk nært til begrepet dannelse. Grunntanken er [at] elevene gjennom sitt møte med skolens innhold skal dannes, opplyses og utvikle seg som mennesker, og det er skolen og læreren som legger til rette for dette. (Store Norske Leksikon)

Nok en gang en definisjon som folkehøgskolen kan kjenne seg igjen i.

Bruken av ordet didaktikk vil kunne skifte fokuset over på det vi praktisk gjør for og med elevene – i undervisningen, på internatet, i matsalen, i samtaler osv. I skoleslagets tidligere begrepsbruk ville f.eks. et opplegg i klasserommet gå under tittelen ”undervisning”, mens det samme opplegget på kveldstid ville blitt kalt ”sosialpedagogikk”. I ytterste konsekvens vil en elevsamtale med en utdannet pedagog kunne være sosialpedagogikk, mens en elevsamtale med noen uten PPU ikke kunne være det. Dette unngår vi med «folkehøgskoledidaktikk».

DEFINISJON

Med folkehøgskoledidaktikk mener vi ”*verktøy, metoder, tiltak og rammefaktorer som bidrar til danning og folkelig opplysning*”.

Her inkluderer vi hele folkehøgskolehverdagen og alle våre ansatte som jobber med elevene. Et unikt forhold ved folkehøgskolen er jo nettopp rammefaktorer som internatliv, måltider og gjøremål i et forpliktende fellesskap.

Ved å spesifisere det som **folkehøgskoledidaktikk** viser vi at skoleslaget gjennom år har dyrket fram sin egen undervisningskunst i det spesielle undervisnings- og dannelsesmiljøet som folkehøgskolen er.

Vi ser frem til en spennende debatt på landsmøtet der sosialpedagogikk er satt opp som eget tema. Kan tittelen her også være Folkehøgskoledidaktikk?

Benedicte Hambro og Kjetil Hallre, Ringerike Folkehøgskole

På oppdrag fra nettverksgruppa i prosjektet Mellom solskinn og ruskevær, representert ved Kjell Morten Storemark (NORCE), Claus Røynsdal og Bodil Jansen (Voss Folkehøgskole), Tore Haltli (Fana Folkehøgskole) og PerArne Swanolf (Karlskoga Folkhøgskola).

LOFOT- PETIT: BOKNA GLEDER

Ikke før har jeg pensjonert meg fra den frilynte folkehøgskolen, så er livet fylt av tanker om boknafisk. Ja, boknafisk. Trenger den en nærmere presentasjon? Ok, den kommer etter hvert, heng med.

Jeg hadde sett for meg at jeg skulle være mer opptatt av andre fenomener i min nye tilværelse, men det er for så vidt greit. Som pensjonist kan man la tilfeldighetene råde. Skjønt tilfeldigheter? Jeg bor i Lofoten og det er mars måned. Det betyr at skreifisket er på sitt heftigste, og alle rundt meg er berørt. Jeg også. Sett fra vinduet i tårnstua mi, bretter Vestfjorden seg ut mellom Skrova og Henningsvær, og den er pudra med båter. Små båter. Dette er kystfiskernes fest, og hobbyfiskernes. Også jeg får min part til slutt, enten for eget snøre, eller kjøpt over ripa av noen som har bedre haill en meg.

Og min part skal altså bli boknafisk. Det tenker jeg på. Den skal fileteres, men slik at den henger sammen i sporden. Det er et handverk som enkelte behersker til fullkommenhet. De veit akkurat hvordan den kraftige skreien skal snittes i ryggen og beinet blottlegges. Før de siste mjuke kjærtegnene med kniven frigjør begge filetene og man står igjen med bare den mest utsøkte gleden. Det du holder i handa da, likner ikke på noe som er å få kjøpt for penger. Dette er et skinnende mirakel og en lovnad om det som skal komme.

Jeg bearbeider mine torsker i et tempo som utelukker meg fra enhver industriell virksomhet, men kommer i mål. Erfarer det samme mirakelet, og kan henge fisken til tørk under takskjegget på den nordvendte sida av uthuset. Der slipper den unna sola, og kan beholde sin marmorkvite farge. Og skal bli boknafisk. Tørrfisken kjennes av alle. Og med rette. Den holdt liv i Leiv Erikson på hans vidløftige ferd over havet, og den har bygd både Nidarosdomen og Bryggen i Bergen. I århundrer var den tungvekteren i vår handel med utlandet, og i dag inngår den i våre matopplevelser som bacalao og lutefisk.

Men for de kresne er det boknafisken som gjelder. Den har aldri blitt noen eksportvare, og kommer heller ikke til å bli det. Boknafisken er et individuelt anliggende. Det er like mange skrāsikre meninger om hvordan boknafisken skal være, som det er tilvirkere. Og uansett kan ingen si på forhånd hvor lenge den skal henge under takskjegget før den er ferdig. Det bestemmes av temperatur, luftfuktighet, vind, snøforhold og naturligvis størrelsen på skreien. Men ikke bare det. Det må også observeres hvor langt den er kommet i gyteprosessen. Jeg foretrekker å henge tidlig i mars, og begynner mine tester etter 12-13 dagers modning. En sikker indikator er å sjekke hvordan kjøttet oppfører seg når man klemmer på det med tommelen. Det må ikke være for hardt, og fisken må raskt få tilbake sin naturlige form når man slipper.

Men alt dette er bare grove omtrentligheter. Grunnleggende sett ligger det hele i hengivenheten. I kjærligheten til det du holder på med.

Så folkehøgskole og folkehøgskoleelevers særegenheter resonnerer jeg ikke lenger over, nå er det som sagt boknafisk det handler om. Eller, er det en sammenheng her? Jeg undres.

Brynjar Tollefsen

SLUTT MED DET!

Til alle som tror at folkehøgskoledagen slutter klokken 15:

slutt med det!

MaxPower

NOTERT

SLUT MED RENT DRIKKEVAND I DANMARK

Så er det endnu engang dårligt nyt fra vandværkerne. Denne gang er et gamle svampemiddel, som man aldrig før har undersøgt for, som viser sig i hver tredje boring. Det er efterhånden en ren kemisk suppe, der sejler rundt dernede.

Alle de stoffer, som landbruget har hældt du i de sidste 65 år, er uden undtagelse endt i grundvandet med 15 – 20 års forsinkelse. For sådan arbejder naturen. Det er bare først nu, man for alvor er begyndt at undersøge for dem. Hele befolkningen er blevet gjort til gidsler og forsøgskaniner i et blindt eksperiment, fordi landbrugets ret til at sprede gift på markerne og tjene hurtige penge på det åbenbart går langt foran hensynet til naturen og folkesundheten.

Grundtvignu - Facebook

VELKOMMEN TIL **LANDSMØTET 2019** I FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET PÅ SKOGN FOLKEHØGSKOLE 27. – 29. MAI 2019:

FOLKEHØGSKOLEN I FRONT FOR DET GRØNNE SKIFTET

I samarbeid med Skogn folkehøgskole ønsker Folkehøgskoleforbundet velkommen til et spennende og viktig landsmøte for norsk frilynt folkehøgskole i dagene mandag 27. til onsdag 29. mai 2019. I skrivende stund er de 60 delegatene påmeldt, men fram til 1. mai kan andre medlemmer også melde seg på. For mer informasjon se FHF rundskriv 7 2019 på våre nettsider (www.folkehøgskoleforbundet.no)

Verden opplever akselererende store trender i retning av økt forbruk gjennom globalisering, digitalisering og urbanisering med de press dette fører med seg på verdens klima, natur og ressurser. På Folkehøgskoleforbundets landsmøte i 2019 skal vi sammen drøfte hvordan forbundet kan bidra til at folkehøgskolen kommer i front for det grønne skiftet.

Samtidig utfordrer utviklingen i samfunnet oss på hvordan vi arbeider og organiserer oss i folkehøgskolen. Styret inviterer derfor deltakerne på landsmøtet til å drøfte sosialpedagogisk arbeid, hvordan vi gjenkjenner det frilynte i hverdagen vår på skolene og aktuelle organisasjonsmessige og skolepolitiske spørsmål, hvor våre svar fort kan vise seg å bli avgjørende for vår fremtid, både som skoler og forbund.

Den danske forfatter, futurist filosof og dannelsesaktivist Lene Rachel Andersen, vil innlede landsmøtet med foredrag over hennes seneste bok *The Nordic Secret*. Skogn folkehøgskole har lagt en flott ramme med kulturelle innslag, ekskursjon til Falstad og deilig bevertning.

På disse sidene vil du kunne lese om styrets status på noen av de viktigste sakene som skal opp på landsmøtet i mai. Landsmøtepapirene sendes ut til lokallagene og delegatene i siste halvdel av april.

Vel møtt til viktige og inspirerende dager i lag med engasjerte kolleger!

Med beste hilsener

For styret i Folkehøgskoleforbundet:
Øyvind Brandt (leder) og
Angelina K. Christiansen (generalsekretær)

PROGRAM FOR LANDSMØTET

Mandag 27. mai 2019

Ankomst/registrering	
Kl 1200	Lunsj
Kl 1300	Åpning av landsmøtet 2019
Kl 1330	The Nordic Secret: Hvorfor kom det til at gå Norden så godt? (Lene Rachel Andersen)
Kl 1500	Folkehøgskolen i front for det grønne skiftet
Kl 1630	Landsmøtesaker
Kl 1730	Politiske utfordringer (Folkehøgskolerådet)
Kl 1930	Middag
Kl 2130	Harry Gene Show (Harry Gene)

Tirsdag 28. mai 2019

Fra kl 0700	Tilbud om felles morgentrim
Kl 0800	Morgensamling (Harry Gene om showet)
Kl 0830	Frokost
Kl 0915	Landsmøtesaker fortsetter, bl.a. om sosialpedagogisk arbeid, skolepolitisk plattform, Speakers Corner
Kl 1230	Lunsj
Kl 1400	Hvordan merker vi det frilynte i hverdagen? Om praksis og organisering Evt. hilsener til landsmøtet
Kl 1630	Falstadsenteret - museum, krigsminnested og senter for fred og menneskerettigheter
Kl 2000	Landsmøtemiddagen

Deretter mingel og sang

Onsdag 29. mai 2019

Fra kl 0700	Tilbud om felles morgentrim
Kl 0800	Morgensamling
Kl 0830	Frokost
Kl 0915	Folkehøgskole i front for det grønne skiftet: - strategiske mål
Kl 1030	Valg

Landsmøtet avsluttes

Sak på landsmøtet

FOLKEHØGSKOLEN I FRONT FOR DET GRØNNE SKIFTET

Utålmodigheten er stor og voksende, spesielt blant unge og folkehøgskoleansatte, med å få gjort grep som kan bidra til en grønn og bæredyktig – og væredyktig – fremtid for mennesker, dyr og planter på kloden vår. *Folkehøgskolen 2030 – folke- høgskolen i front for det grønne skiftet* er derfor tittel på årets landsmøte, for å understreke viktigheten av å vedta en ambisiøs strategi for arbeidet i forbundet og på skolene fremover. Landsmøtet i 2017 har både i idé- og prinsippprogram og i resolusjons form pekt på at forbundet framover skal intensivere arbeidet for økt bærekraft/bæredyktighet. Styret følger her opp med forslag om strategiske mål for dette arbeidet, både fram til landsmøtet 2021, hvor nytt idé- og prinsippprogram vedtas, og med tanke på folkehøgskoleforbundets og folkehøgskolenes bidrag til å oppfylle FN's utviklingsmål for 2030.

Folkehøgskoleforbundets strategiske mål for arbeidet med økt bærekraft. Folkehøgskolene i front for det grønne skiftet (Folkehøgskolene 2030):

Verden opplever akselererende store trender i retning av økt forbruk gjennom globalisering, digitalisering og urbanisering. Utviklingen fører med seg et økende press på verdens klima, natur og ressurser, samtidig som verdenssamfunnet også i stigende grad utfordres sosialt, demokratisk og økonomisk. Utfordringene kommer blant annet til uttrykk i FN's 17 bæredyktighets og utviklingsmål for 2030, som både bør inspirere og ligge til grunn for folkehøgskolenes anstrengelser for arbeidet for en bæredyktig fremtid.

All menneskelig virksomhet har et avtrykk, men må være bæredyktig! Dette er et vilkår og et ansvar vi alle deler. Folkehøgskolene har i sin tradisjon et selvpålagt mandat til å bidra til en human og mer rettferdig og bæredyktig verden. Samtidig er folkehøgskolene i en særlig gunstig posisjon overfor unge som skal møte de utfordringer og muligheter menneskelig aktivitet byr på for vårt felles livsrom. Derfor har folkehøgskolene også et spesielt ansvar for å være pådriver for en bæredyktig fremtid.

Folkehøgskoleforbundet skal bidra til at folkehøgskolene gjennom sin undervisning og drift utvikler bære- og værekraft som dannning, og blir motorer og sterke, relevante og løsningsorienterte partnere i samfunnets bestrebelser for grønn omstilling til en bærekraftig fremtid.

Lars Waade, rektor på Skogn, og vert for landsmøtet

Folkehøgskoleforbundets strategiske mål 2030:

Folkehøgskoleforbundet har som strategisk mål å bidra til at folkehøgskolene plasserer seg i front for det grønne skiftet, ved å:

- **arbeide for at folkehøgskolene gjennom sin undervisning plasserer seg fremst i utviklingen av bære- og værekraft som danning.** Dette kan skje via kurs, samlinger, utgivelser, debattforum mv bidra til inspirasjon, kunnskaps- og erfaringsdeling for å stimulere utviklingen av undervisningen for en bæredyktig framtid.

- **arbeide for at folkehøgskolene og forbundet implementerer stadig mer bæredyktige løsninger og rutiner for drift.** Dette kan skje ved å stimulere til og legge til rette for at nybygg og storvøling av bygninger bringer hele eller deler av skolens bygningsmasse i retning av pluss-anlegg, samt andre tiltak innenfor bygg, energibruk og -produksjon, reisevirksomhet, mat, vann, avfall og skånsom ferdsel og bruk av naturen, mv., f.eks. gjennom avtaler med leverandører.

- **arbeide for at folkehøgskoler (videre-)utvikler seg til å bli lokale og nasjonale kompetansesentre for den grønne omstillingen.** Hver skole kan bestemme seg for og arbeide for å bli foregangsinstitusjon innenfor ett eller flere områder innen bærekraft.

- **å løfte fram folkehøgskolen som en seriøs stemme i debatten om bæredyktighet og værekraft.** Dette kan skje ved å bidra med perspektiver og de gode praktiske eksempler, eksempelvis gjennom *F-talks* (inspirert av TED-talks) analogt og viralt.

- **samarbeide med andre relevante institusjoner og organisasjoner lokalt, nasjonalt og internasjonalt om en mer bæredyktig fremtid.**

- **arbeide for å få til en felles innsats og retning i hele folkehøgskolesektorens arbeid for en bæredyktig fremtid, økologisk, økonomisk og sosialt.** Dette kan skje ved å legge til rette for samtalearenaer, beslutningsprosesser, innretning på stimulererstiltak mv.

Disse strategiske målene utgjør et supplerende grunnlag for styrets og sekretariatets handlingsplaner for forbundet.

Sak på landsmøtet

SOSIALPEDAGOGISK ARBEID I FOLKEHØGSKOLEN

I kjølvannet av høstens debatt i magasinet Folkehøgskolen og på nett, rundt tolkning og rammer for sosialpedagogisk arbeid i folkehøgskolen, har styret i rundskriv 7/2018 oppfordret lokallagene til å sende inn deres forståelse av hva sosialpedagogisk arbeid (eller annet begrep) betyr på egen skole og rammene og utfordringene knyttet til dette. Innspillene danner en del av bakgrunnen for hvordan styret ønsker å ta opp synspunkt og grunnbetingelser for det sosialpedagogiske arbeidet i skoleslaget vårt på landsmøtet.

Styret vil i løpet av april forberede hvordan saken skal behandles på en befordrende måte. Vi ber lokallagene sette av tid til å drøfte sakspapirene til landsmøtet når de kommer ut.

Sak på landsmøtet

HVORDAN STYRKE FRILYNT FOLKEHØGSKOLE FREMOVER?

Frilynt folkehøgskolen og vi som har vårt daglige virke her, har kun oss selv, den enkelte skole og de sentrale organisasjonene til å ivareta vår fremtid og våre vilkår, både som ansatt, som skole og som skoleslag. Folkehøgskoleforbundet har derfor et helt spesielt og stort ansvar overfor både medlemmer, skoler, samfunn og myndighetene for at vi til enhver tid gjør dette arbeidet riktig og så effektivt som mulig på bakgrunn av våre grunnleggende idéer og de rammer vi har til disposisjon.

Styret ønsker derfor å sette et spesielt fokus på hvordan vi sammen kan styrke frilynt folkehøgskole i fremtiden. Arbeidet gjøres i samarbeid med Informasjonskontoret for folkehøgskolen (IF) og innebærer flere satsninger (egentlig alt vi gjør), fra å styrke sangen ved blant annet å gi ut sangbok, drøfte sosialpedagogisk arbeid i folkehøgskolen, vurdere etablering av en frilynt tenketank som kan spille inn analyser og utfordringer, etablere sosial mediekanal for "Vi som elsker frilynt folkehøgskole", til å vurdere relevante samarbeidsprosjekter mellom skolene og andre.

På landsmøtet vil styret orientere om status i dette arbeidet, og samtidig utfordre landsmøtet på hvordan vi merker det frilynte i hverdagen på skolene våre?

I tillegg er det styrets vurdering at norsk folkehøgskole og frilynt folkehøgskole spesielt, fremover er utfordret av synkende ungdomskull, hardere politiske prioriteringer og andre generelle og omseggripende utfordringer i samfunnet knyttet til bærekraft og skolepolitikk, samt sviktende vilje til å organisere seg.

Styret i FHF ønsker derfor sammen med IF å utforske muligheten for en felles organisasjon for frilynt folkehøgskole – medlemmer og skoler – for å legge til rette for felles strategi for alle sider ved det å være frilynt folkehøgskole, samle ressurser for å få til et kvalitativt og mer effektivt arbeid, samtidig som en felles organisasjon kan bidra til å redusere sårbarhet for våre relativt små skoler i en stadig skjerpet konkurransesituasjon.

Styret vil derfor informere om og be om landsmøtets støtte til dette arbeidet, inklusive mandat for utredning av forslag til én felles frilynt folkehøgskoleorganisasjon, der det overordnede vilkåret er at forslaget på en bedre måte enn i dag skal fremme og tjene både ansatte/medlemmer, skoler og skoleslaget bedre og lengre enn i dag.

Sak på landsmøtet

FORSLAG OM Å OPPRETTE LANDSOMFATTENDE LAG FOR REKTORMEDLEMMER

Styret vil overfor landsmøtet foreslå flere endringer i vedtektene. Den viktigste er forslag om å etablere landsomfattende ‘lokallag’ for rektorene.

Grunnen til dette er at det over tid er blitt stadig mer utfordrende å motivere nye rektorer for medlemskap i forbundet. Spesielt pekes det på to utfordringer sett fra rektorstolen. Den ene er savnet av en tydeligere plass eller kanal for å kunne delta og påvirke det felles skolepolitiske arbeidet.

Den andre er utfordringer knyttet til eventuelle opplevde rollekonflikter på egen skole og støtte fra forbundet i personalsaker, der rektor både er arbeidsgiver og kollega, og noen ganger part som medlem. Et landsomfattende lag av rektormedlemmer med tillitsvalgt (lokallagsleder), vil rydde opp og tydeliggjøre rektorenes plass og muligheter i forbundet.

Forslaget er utviklet i tett samarbeid mellom styret og dagens rektorutvalg, og skal ikke være til hinder for at rektorer kan ta del i lokallaget ved egen skole, unntatt i saker som omhandler forberedelser til møter etter medbestemmelsesdelen i hovedavtalene. Fullstendig forslag til vedtektsendringer og endringer i retningslinjer for lokallag vil komme i landsmøtepapirene i siste halvdel av april.

Øyvind Brandt

VALGNEMNDAS INNSTILLING TIL ÅRSMØTET 2019

Valgnemda har levert sin innstilling til tillitsverv i folkehøgskoleforbundet. Live Hokstad, rektor ved Toten folkehøgskole, er innstilt som leder i forbundet. Valgnemda har bestått av Kjerti Hovland (Ringerike fhs), Hilde Grymyr (Idrettsskolen Numedal fhs) og Tore Haltli (Fana fhs) leder.

STYRET

Live Hokstad (Toten), leder
Kristin Smith (Ringerike), styremedlem
Ingvar Øydvin (Fosen), styremedlem
Ronny Mag Larsen (Follo), styremedlem
Marianne Amundsen (Agder), styremedlem
Line Tirslaug (Trøndertun), første varamedlem
Einar Opsvik (Møre), andre varamedlem
Kristin Bjørke (Sund), tredje varamedlem

LÆRERUTVALGET

Marianne Jepsen (Holtekilen)
Cato Jensen (Åsane)
Monicha Jakobsen (Harstad)
Kristian Wessel Finstad (Elverum)

SKOLEUTVIKLINGSUTVALGET

Benedicte Hambro (Ringerike)
Tor-Erik Moen (Møre)

PRAKTISK UTVALG

Arnhild Berg (Skogn)
Marianne Olerud (Ringerike)
Edvard Stordahl (Lofoten)
Helge Lund (Sogndal)

VALGNEMND

Lars Waade (Skogn)
Per Kielland (Elverum)
Nina Hafnor (Hallingdal)
Britt Kristin Soot (Follo), varamedlem

Tore Haltli, leder i valgnemda.

Live Hokstad er innstilt som lederkandidat i folkehøgskoleforbundet.

BØKER- DANNESESFILOSOFI:

SOSIALPEDAGOGIKK - DANNING – DIALOG

Hva kjennetegner sosialpedagogisk tenkning? Og hvordan står sosialpedagogikkens ide og praksis i forhold til danning? Det er utgangspunktet for dette essayet, som er inspirert av Roger Mathiesens bok *Dannelsesfilosofi – et sosialpedagogisk perspektiv*.

Selv om denne boka ikke handler spesielt om folkehøyskolen, er den en virkelig en eye-opener for en som er opptatt av forbindelsen mellom folkehøyskole-pedagogikk og danning. I dette essayet vil jeg gå nærmere inn på hvordan boka kaster lys over det stadig uavklarte forholdet mellom sosialpedagogikk og danning innen norsk folkehøyskole, med dialogen som nødvendig bindeledd.

FOLKEHØYSKOLEN SOM PRAKSISSAMMENHENG

Utøvd sosialpedagogikk må ses i den enkelte praksissammenheng. Utgangspunktet er en etablert forståelse av sosialpedagogikk som lærende, sosiokulturell praksis med (utsatte) barn og unge. Sosialpedagogikk i folkehøyskolen har mye felles med reformpedagogikken. Vektlegging av den enkeltes naturlige interesser, lystbetont og langt på vei valgfri undervisning, og en læreplan som tar hensyn til individuelle forskjeller. I tillegg innebærer den sosialt arbeid, gjennom den inkluderende, samhandelnde praksisen vi utfører med ungdom i tilrettelagte hverdagssituasjoner, med fellesskapet som formål. Sosialpedagogiske perspektiv vektlegger fellesskap og tydeliggjør at den sosialpedagogiske diskursen har sitt utgangspunkt i en pedagogikk med kritisk perspektiv på spørsmål knyttet til oppdragelse, utdanning og danning. Fellesskapets verktøykasse inneholder arbeidsmåter, rutiner, handlinger, fortellinger, gester og symboler, med mer. (Se Heidi Hanserud, 2011 – i Med livet som pensum). Disse verktøyene er alle språkbaserte, og forutsetter dialog.

DANNINGENS DOBLE UTGANGSPUNKT

Gjennom å plassere dannelsen i et historisk perspektiv, sikter Mathisen mot å vise at danning og sosialpedagogikk er to sider av samme sak. Denne toveis koblingen er og essensiell for å erkjenne både danningens legitimerende rolle og sosialpedagogikkens nødvendige plass i norsk folkehøyskole.

Tidlig i boken tar forfatteren først for seg det greske «paid-eia» som er opphav til dannelsesbegrepet, og som i den greske konteksten opprinnelig betydde barneoppdragelse. Paideia har forøvrig, i likhet med dannelse to betydninger. Gjennom å vise det nære slektskapet mellom dette begrepet og pedagogeia, leg-

ger han grunnlaget for å avvise at det er en motsetning mellom utdanning og danning. Hans sterkeste argument hviler nettopp på tvetydigheten i begrepet, nemlig at danning/dannelse betyr både produkt og prosess, utdanning og selvutvikling. Argumentasjonen tydeliggjør viktigheten av brobygging, og særlig i folkehøyskolen, med sin læring både bortenfor og i og med fag, med formål om utvikling av både mestringsevne, selvforståelse og dømmekraft.

«Forstummer dialogen, ender en i verste fall opp med dressur»

Men for den som mangler erfaringer av å handle i et fellesskap av likesinnede, dreier sosialpedagogikk seg først om initiering av deltakelse overhodet. Folkehøyskolens hverdagslige fellesliv må først framstå som meningsfullt , inntreden i dette fellesskapet må framstå som motivert for deltakeren selv. Samhandling omfatter også kommunikasjon og språk. Kompetanse i samhandling dreier seg ikke primært om å løse enkeltoppgaver. Konteksten for sosialpedagogikken handler særlig om hvordan vi kommuniserer kulturelt og gruppevis, ut fra en sosiokulturell horisont, knyttet til praksis. Men dette livet som, også er pensum, omfatter mer enn læreplanen.

ELEVKVELDEN – EN EKSURS

I forarbeidet til og gjennomføringen av en elevkveld vil en sosialpedagogisk modell kunne finne sin nær sagt perfekte sammensetning. Kombinasjonen av prosjektarbeid og **selvvalgt** tema og arbeidsform, en forprosess i flere faser som resulterer i en framvisning for et bevitnende og hedrende publikum – dette er bare noen av aspektene som gjør profesjonelt gjennomført elevkveldarbeid til et kongeeksempel på god folkehøyskolepedagogikk. Her finner en både lærer- og elevmedvirkning, men med elevene i førersetet. Forarbeidet innebærer både kreativ utprøving, veiledning, refleksjon og grunnleggende teamarbeid. Og kanskje er det aktiviseringen av denne alternative læreplanen som gir de største mulighetene og utfordringene for den nybakte sosialpedagog.

ALTERNATIV LÆREPLAN SOM RESSURS

I en elevgruppe som jobber med elevkveld, er en slik læreplan knyttet til den sosio-kulturelle samhandlingen som ikke direkte er synlig, ofte hintet med tegn, gester og bedømming av hva

notert

som er «coolt». I det læreren går ut av rommet, skjer det en avgjørende endring i kommunikasjonen i gruppa. Flere stemmer høres (hvis man lytter gjennom døra), andre synspunkter og meninger kommer til uttrykk. Dette er ikke noe negativt i seg selv. Tvert imot, å stimulere gruppas egenkommunikasjon kan være produktivt, kreativt, grensesprengende., men her en litt annen tilrettelegging. Å gi mennesker nye erfaringer og opplevelser gjennom tilrettelagte situasjoner er, ut fra sosialpedagogikken, et kontinuerlig forandringsarbeid. I tillegg å skulle inkludere sosiokulturell kompetanse og subkulturell manøvreringsdyktighet i den omtalte verktøykassen spenner buen høyere, men gjør tilnærmingen desto mer relevant. Og hyper-relevante metoder og løsningsforsøk - det er noe vi trenger i dagens folkehøyskole.

ÅNDELIG FELLESSKAPSIDE

Sosialpedagogikk i folkehøyskolen er primært en sosial form for pedagogikk, dvs. den retter seg mot fellesskapet, eller de sosiale gruppene på internatet. Men den springer, noe Mathiesen viser, som annen sosialpedagogikk også ut fra en kulturell eller åndelig fellesskapside, og har slik sett felleskapet som sitt formål. Dette er viktig bl.a. hos den tyske filosofen Paul Natorp, som står sentralt i boken.

Bak hvert fellesskap skjuler det seg et dannelsesfellesskap. I dialogen rundt er det viktig å gå inn på våre forestillinger om dette fellesskapet, og bringe danningen i kontakt med samhandlingen om de praktiske oppgavene, på internat og andre fellesarenaer. Hvordan bidrar samhandlingen i internatgruppa til helheten, og, i neste omgang, hvorfor tenker vi fellesskap overhodet, skolen i samfunnet, samfunnet i globalt perspektiv?

DANNINGSLABORATORIUM

Nettopp som helhetlig refleksjonsprosjekt, og som et kontinuerlig erfaringsrom der dialogisk refleksjon gir erfaringene narrativ og kulturell/åndelig mening, er folkehøyskolen en unik dannelsarena. Det spesielle med folkehøyskolen er at hele dens virksomhet, med sitt døgnbaserte internattilbud, og den fortettede, sammenhengende livsverden, kan og bør betraktes som et dannelseslaboratorium, et permanent, dialogisk eksperiment.

FOLKEHØYSKOLEN I OG MED DIALOG

På denne arenaen, med sine mange koblinger mellom individ, gruppe og kollektivnivå, har vi unike muligheter til å utvikle en brobyggende dannelsesdialog. Sosialpedagogisk virksomhet er ikke i seg selv danning og skaper ikke med nødvendighet danning som resultat. Lærere i folkehøgskolen er smertelig klar over at arbeidet med elevene på internatet lett forfaller til praktisk oppgaveløsning, hvor noen elever opplever denne delen av skolelivet som pliktarbeid, med gang- og trappevask uten mening utover det å holde det rent og ryddig i fellesarealene. En slik praksis er ikke i seg selv bortkastet, og kan helt opplagt ha noe for seg rent sosialpedagogisk, f.eks. i

forhold til å lære seg gode vaner, ansvarsfølelse og pålitelighet. Ut fra et dannelsesperspektiv er dette imidlertid et langt fra tilstrekkelig skritt på veien til å realisere intensjonen bak det sosialpedagogiske dannelsesprosjektet.

«*Sosialpedagogiske perspektiv vektlegger fellesskap*»

For å sette internatarbeidet i perspektiv kommer dialogisk refleksjon inn som et nødvendig formidlingsverktøy. Kun gjennom kontinuerlig, refleksiv dialog vil en kunne oppgradere praktisk, sosialpedagogisk arbeid til danning. Forstummer dialogen, ender en i verste fall opp med dressur. Sosialpedagogisk danning er ikke noe som lar seg redusere til praktisk og korrekt oppgaveutføring på internatet, selv om det nok foregår noen viktige samtaler i korridorene. Det ville dessuten være urealistisk og overambisiøst å reservere denne type refleksjonsprosesser for internatarenaen, der det meste handler om å få ting gjort, og måten vi gjør det på. Det, for dannelsesarbeidet nødvendige innslaget av reflekterende dialoger må sikres et eget rom, gis egne utfoldelsesmuligheter, hvis ikke vil de fort forstumme i kampen om oppmerksomheten fra alle møtene fagtilbudene ved skolene. Siden det er fundamentalt viktig at samtlige deltar i denne refleksjonen, er det vanskelig å se at dette kan skje noe annet sted en i fellesfagsammenheng, der alle er til stede og med et noenlunde likt erfaringsgrunnlag.

AUTONOMI VS SOSIALPEDAGOGIKK

Mathiesens bok viser, som allerede antydnet, at filosofi som dannelsesvirksomhet har en lang tradisjon tilbake til Sokrates og Platon. Går man nærmere inn på denne tradisjonen, blir det klart at en nøkkel til å forstå danning, er forståelsen og refleksjonen rundt personlige endringer, selvtransformasjon (formation=danning) - hvilket også kan beskrives som selvutvikling. I reflekterende virksomhet i folkehøyskolen vil etiske og verdimeslige spørsmål innta en spesielt sentral rolle. Den felles refleksjonen og filosoferingen over livet har som intensjon både å transformere deltakernes selvforståelse, og samtidig skape bedre forutsetninger for livsmestring og et rikere og bedre liv. Refleksjon over etiske spørsmål er knyttet til anvendelse av dømmekraften, og danning kan direkte knyttes til en utvikling av vår evne til i fellesskap å undersøke etiske dilemmaer og praktiske utfordringer som (internat) livet tilbyr.

FELLSSKAP - FRIHET - DIALOG

Frihetsbegrepet er helt sentralt for å forstå folkehøyskolen. Sosialpedagogikk som danning av og i et fellesskap havner fort i en motsetning til hvordan vi tenker danning som forming av frie, autonome individer og utvikling av personlig myndighet og dømmekraft . I Mathiesens fortelling er dette motsetningsforholdet imidlertid en avsporing. Sosialpedagogikk riktig utført er hverken autoritær eller manipulerende, men har likevel au-

toritet. Den springer snarere ut fra mennesket eksistensielle, og dermed sosiale forfatning. Menneskets skjebne er å være et samtalende, språklig vesen, og derigjennom del av et sosialt og kulturelt fellesskap. Den unike folkehøyskolearenaen bør, i tillegg til utvikling av praktisk-estetiske kvaliteter, bedre utnytte de pedagogiske muligheter for dialog i spennet mellom praktisk sosialisering, selvutvikling og oppøving av dømmekraft og refleksjonsevne.

Sigurd Ohrem, folkehøyskolelærer og filosof

Ref. Med livet som pensum, Sigurd Ohrem/Odd Haddal red. CappelenDamm akademiske 2011

DRØMMESVART AV LISE MYHRE

Lise Myhre drar oss med på en vakker reise gjennom tegneserien sin, med fine illustrasjoner til poesi fra store norske poeter som André Bjerke, Inger Hagerup, Tarjei Vesaas. Her gir hun fantasien til hver enkelt leser spillerom og rører ved tanker og følelser som finnes i dypet hos oss alle, men som bevisstheten ikke alltid når. Det er en fin invitasjon til å røre ved sider av oss selv som vi ellers ikke beveger oss mot. Du tas med på en reise gjennom ærlighet, følelser og tanker av lys og mørk karakter.

Gjennom sin strek får hun frem emosjoner og lengsler som ikke alltid kan settes ord på. Gjennom bildene forstår vi hva som beveger seg mellom linjene i diktene, de aspektene ved livet som kan være utdelige, men som vi likevel kjenner til. I boken får hun frem verdiene i det som kan oppleves vanskelig og det melankolske ved det som er vakker. Som et barn lever vi med hjertet i nuet og som voksne lever vi med tanken i fremtid og fortid. La oss finne tilbake til barnet i oss, danse fra hjertet i nuet, flyte inn i kjærligheten som omgir oss i mørket.

«Selv om denne boken er skrevet av noen andre enn meg selv, føles det som noe av det mest personlige jeg har laget.» Lise Myhre

Les *Drømmesvart*, la ord og tegning bringe deg tilbake til øyeblikkets gode tilstedeværelse. En mektig opplevelse.

Birgitte Krabberød

**Dannelsesfilosofi
- et sosialpedagogisk perspektiv**
Roger Mathiesen
Forlag: InfolitenBok
Pris 390,- kr (fri frakt)
Bestilles på Bokkilden.no

Drømmesvart - en diktantologi
illustrert av Lise Myhre
Utgivelsesår: 2018
80 sider
Pris: 299 kr
Gyldendal forlag

ÅRETS VIKTIGSTE BOK?

GENERASJON PRESTASJON:

Jeg gikk inn til time i faget «Endelig voksen» og begynte første timen med å si: «Mitt utgangspunkt er at de aller fleste av dere er normale ungdommer, og at dere ikke har det så fælt. Det meste dere opplever er normalt, og noe dere fint er i stand til å takle.» Det tydelige, og rungende svaret var: «Nei! Det er tøft å være ungdom».

Det var en ganske grei start på en times diskusjon om temaet, og vi ble ikke enige: Ole Jørgen Madsen og meg, eller elevene, som argumenterte som om det var hentet rett ut fra SiD!-spalten i Aftenposten. Sånn går det når du leser Ole Jacob Madsens *Generasjon prestasjon: Hva er det som feiler oss?* (Universitetsforlaget, 2018) og du sluker relativt ukritisk det professoren i kultur- og samfunnspsykologi ved Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo sier når han har skriver en hel bok om temaet.

Saken er nemlig: Hvem er norsk ungdom? Er de en overarbeidet, sårbar og stressa generasjon mennesker som har for mye press på seg, deprimer, utafor og uten livslyst etter for mange år med høye krav fra foreldre, skole, venner og sosiale medier om å levere og å leve det perfekte, lykkelige liv? Det er myten som Ole Jacob Madsen tar et oppgjør med. Hans agenda er å friskmelde «Generasjon prestasjon», og vender heller pekefingeren mot oss, de voksne som ifølge forfatteren «skaper hva vi nevner». Han har gått inn i Ungdatas målinger som viser at de aller fleste tilhørende arten har det helt fint, og vår tids diskurs om dem er basert på at visen de synger egentlig er den de har blitt fortalt de skal synge.

Dagbladet er over seg av begeistring, og mener at vi ikke bare bør, men må lese boken. De er begeistret når Madsen hevder at vi sykelliggjør det normale. For de av oss som liker å ha et teoretisk og historiske grunnlag å hvile våre meninger på, er hans gjennomgang av modernitetens og sen-modernitetens patologier fra Nietzsche til Baumann og fram til 2000-tallets veggløse markedsliberalisme svært så interessant og gir masse mat for refleksjon.

For de som er mest interessert i mer praktiske innfallsvinkler, er de resterende kapitlene mer interessante; fra ungdom og selvmord via eksternaliserende atferd og flink pike-syndromet til det nye digitale livet. Gjennom alle kapitlene prøver Madsen å normalisere den psykeliggjorte ungdomsgenerasjonen. Blant annet er det tankevekkende når han viser at kun 5,7 prosent av

selvmord i 2016 (35 personer) var unge under 20, men det som vi tenker på som et ungdomsproblem, er først og fremst et problem blant voksne midt i livet. Slike eksempler er boken full av.

Jeg tenkte ofte at *Generasjon prestasjon* må være den viktigste boken som kom ut i 2018. Samtidig lurte jeg på om hans beskrivelser stemmer overens med de fortellingene vi kommer med fra folkehøgskolene? Madsen provoserer, og motforestillinger dukker opp, spesielt når han kritiserer terapeutene for å ta for stor plass i skolen. I Psykologitidsskriftet mener Solfrid Raknes at Madsen bommer med kritikken. <https://psykologitidsskriftet.no/debatt/2018/12/kos-deg-med-treningen-madsen>.

Jeg, derimot, vil postulere at hvis premissene hans stemmer, må vi ta en ekstra runde på hvilken plass psykisk helse, livsmot og solskinn i ruskevær skal ha hos oss. Kanskje er vårt samfunnsoppdrag noe annet og mer enn å sy puter under armene på de alle fleste av ungdommene våre som egentlig ikke trenger puter. Vi må være forsiktige med å blande de terapeutiske og pedagogiske kortene. Vi skal ta med oss det Pascal Bruckner sier: «Vi

er trolig det første samfunnet der menneskene føler seg ulykkelige fordi de *ikke* føler seg fullstendig lykkelige», og også det Neil Young synger i «On the Beach»: «Though my problems are meaningless, that don't make them go away.»

I sin egen oppsummering konkluderer likevel Madsen: «...er det tvilsomt om begrepet Generasjon prestasjon gir representativt bilde av hvordan unge flest har det. Betegnelsen sier nok først og fremst noe om samfunnets foretrukne representasjon av unge». Dette er uvanlig velskrevet, interessant og tankevekkende akademisk litteratur, som *kan* være den viktigste boken du leser i 2019.

Geir Ertzgaard, lærer Solborg folkehøgskole

Generasjon prestasjon
Hva er det som feiler oss?
Ole Jacob Madsen
kr 349
Universitetsforlaget

*Overkommelige
opplegg som
utfordrer elevene
til forandring*

UTFORDRINGER OG FORANDRINGER

Noe av det morsomste ved jobben på folkehøgskolen er å være med på elevenes oppdagelse av seg selv. Her er en enkel, men krevende utfordring for elevene. Hver uke får de en ny oppgave som skal løses i løpet av uken. Før neste utfordring skal elevene avlegge rapport om hvordan forrige ukes utfordring ble løst. Og ble den ikke løst, ja, så er jo det verdt en samtale også.

OPPFINNSOMHET

Den største utfordringen er antageligvis å finne nok utfordringer. Monica Frankrig Johansen, lærer på Yrkesvalg og selvutvikling på Harstad folkehøgskole, delte dette opplegget på kurs for nyansatte i folkehøgskolen. Her er noen forslag til utfordringer: Gå en tur på minimum 10 minutter hver dag. Gi minst et kompliment hver dag og skriv dem ned. Smak på minst tre matvarer/retter du ikke har smakt på før. Finn et klokt utsagn/ordtak som du synes snakker direkte til deg. Vær nettfri hver dag etter kveldsmat denne uken. Se en film på et språk du ikke kan. Lag tre kort (gjerne flere!) og send/gi til noen du synes fortjener det. Ikke bruk noen penger denne uken. Snu på dine vanlige rutiner og gjør den samme forandringen hver dag. Skriv ned tre ting før du legger deg som var bra den dagen. Drikk minimum 1,5 liter vann om dagen. Ta minimum et bilde hver dag av noe du ser det vakre i. Finn to nye «fremmedord» og forsøk å få brukt dem. Hver gang du våkner: SMIL! (sender positive signaler til hjernen ;)) Lykke til! Det er bare fantasien som setter grenser for utfordringene!

Benedicte Hambro

PERFEKT JOBB

Det ble god match for begge parter. Stefan, født og oppvokst i Malmö, flyttet opp med sin samboer, som begynte i PP-tjenesten i Sør-Varanger kommune. Paret flyttet til Pasvik folkehøgskole. – Jobben min er 80 prosent markedsføring av skolen og 20 prosent lærerjobb med foto, film og Lindyhopp. Det er perfekt for meg, sier Stefan, som har med seg andreårselev Ingvild Lyngved Ødegård fra Lillehammer som sin assistent og medhjelper. Mårtenson gjorde noen grep for å gjøre folkehøgskolen i Pasvik mer synlig på sosiale medier. Det gjelder å møte ungdommen på deres banehalvdel.

iFinnmark.no

EVJE FHS: 60 SØKJARAR TIL 100 PLASSAR

I disse dagar er det full aktivitet for å ferdigstill a bygga til skulestart i august. I tillegg lyser skulen ut ei rekkje administrative stillingar. Den nye folkehøgskulen tek imot elevar heilt ned i 16-årsalderen og tek mellom anna sikte på å vera eit tilbod for ungdommar som har droppa ut frå vidaregåande skule. Dagen før årets folkehøgskuleinntak startar 1. februar har skulen motteke 60 søknadar til sine 100 plassar, noko rektor er godt nøgd med. Han forventar ikkje at alle søkjarane takkar ja til plassen, men at fleire kjem til undervegs. I dag er interessa størst for linjetilbodet Dyreomsorg, etterfølgt av Friluftsliv Light og Mission Possible!

ABCnyheter.no

SØKER STØTTE TIL ELSYKLER

Skjeberg folkehøyskole har søkt Miljødirektoratet om midler til 20 splitter nye elsykler, 419.000 kroner. Søknaden kom i stand etter en resertifisering av Miljøfyrtårnet hos Skjeberg folkehøyskole, får SA opplyst av søker. Skjeberg folkehøyskole er nemlig sertifisert som en miljøfyrtårn-bedrift. Det vil si at de er pålagt å leve opp til bestemte krav til blant annet arbeidsmiljø, sikkerhet og trivsel, miljøkrav på energibruk, transport – i tillegg til mye annet. Det har kommet inn rekordmange søknader fra kommuner, som vil kutte utslipp av klimagasser, over hele landet til Miljødirektoratet. Kommunene har søkt om midler til i alt 574 prosjekter. Ifølge Skjeberg folkehøyskole er målet å benytte sykler framfor biler, når det legges opp til utflukter og andre prosjekter i nærområdet i regi av skolen.

Sarpsborg Arbeiderblad

fra pressen

KALENDER

1. mai 2019	Nordisk jubileumskonferanse Folkehøgskolen 175 år Rødding højskole, Danmark
27. – 29. mai 2019	Landsmøtet 2019 i Folkehøgskoleforbundet Skogn folkehøgskole
3. – 7. juni 2019	Seniortreff 2019 Nestor, Melsomvik i Vestfold
12. – 13. juni 2019	Folkehøgskolens lederutdanning – oppstart USN, Papirbredden, Drammen
5. – 8. august 2019	Folkehøgskoleuka 2019 Ringerike folkehøgskole
19. – 20. august 2019	Distriktsmøte 3 (Møre, Sogndal og Fjordane) Sogndal folkehøgskule
11. – 13. september 2019	Informasjonskonferansen 2019 Thon Hotell, Lillestrøm
23. – 24. september 2019	Kurs for nye tillitsvalgte 2019 Sanner Hotell, Gran, Hadeland
24. – 26. september 2019	Tillitsvalgtkonferansen 2019 Sanner Hotell, Gran, Hadeland
20. – 22.november	Lederforum, Oslo

Følg med på *kalender* på www.frilyntfolkehøgskole.no for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

ALDRI FØR HAR SÅ MANGE SØKT SEG TIL DENNE FOLKEHØGSKOLEN – OG DET ER MYE TAKKET VÆRE EN SVENSKE

Etter noen dystre år med en fylkeskommune som hvert år har truet med million-kutt, skinner sola på Pasvik folkehøgskole. Aldri har så mange søkt seg til skolen. Noe av æren har et grep skoleledelsen gjorde før skolestart i fjor. Folkehøgskolen ble lagt til Svanvik i 1936, som en del av styrkingen av den norske tilstedeværelsen i området. Etter noen år der det har sett mørkt ut, smiler rektor Ketil Foss igjen nå. Han leder en skole der de 18 ansatte og de 50-talls elevene stortrives. – Vi måtte klø oss litt i hodene våre og tenke på kreative løsninger for å få fylt opp skolen, sier Foss. Og den kreative løsningen het Stefan Mårtenson, en 35-årig kreativ markedsfører.

Folkehøgskoleelever over hele landet streiker for klimaet i dag.

Ja, de er dramaqueens! 📸 Elever ved @skuespiller_film_teater og på studietur til Stockholm 🇸🇪 #fhsliv #folkehøgskole #vefsnfhs #studietur #stockholm #drama #skuespill #teater #film

Ikke noen sak å stå mellom stengene med en supportergjeng som det her, sier @agnesandersenerby 📸 #viergrønnesortesmå #skognfhs #fhsliv #skofohandball #håndball #handballno

Dorte Brich

UNGDOMSRAPPORT OPINION:

DE UNGES UNIVERS

I slutten av januar kom Opinions nye ungdomsrapport: UNG2019. Rapporten er av stor interesse for alle som har unge mennesker som sin primære målgruppe.

Av **Tone Minerva Grenness**

Det solide analysebyrået Opinion, som folkehøgskolene også brukte i egen undersøkelse om de unges forhold til folkehøgskolen, lager en syndikert rapport om de unge hvert annet år. Slik kan de følge utvikling og trender tett på over år.

Opinion reklamerer med at denne rapporten er et «must» for deg som ønsker å ta pulsen på hva den yngre del av befolkningen *tenker, tror, gjør, mener, forbruker og drømmer*. Og i stor grad holder de hva de lover; undersøkelsen gir oss et interessant innblikk i de unges univers.

Rapporten ser på hva denne vitale og flyktige målgruppen bruker tid og penger på, hva slags holdninger, verdier og identitet som særpreger dem, og dessuten forholdet deres til en rekke merkevarer og kategorier. Undersøkelsen avdekker hva som påvirker vanene og holdningene deres, og forteller deg hvordan du kan nå dem i hverdagen. Det man kan savne blant alle merkevarene, er kategorien Utdanning. Dette er spilt inn, og Opinion responderte svært positivt på forslaget. Vi får se om folkehøgskolene er med i UNG21!

Det hele trekkes sammen ved å beskrive de viktigste egenskapene som preger unge i dag – og kanskje enda viktigere, i morgen.

METODE OG RAMMER

Rapporten, som er lagt opp for både å informere og inspirere, bygger på et omfattende materiale: 45 dybdeintervjuer, et landsrepresentativt utvalg på over 1000 personer i alderen 15–29 år, bakgrunnsdata fra SSB og andre sekundærkilder, desk research gjennom hele 2018, med over 100 ulike kilder og deres egen Consumer Stories 2019–2021.

Rapporten har også delt ungdommen inn i generasjonskategorier fordelt på alder. I rapporten dekker de aldersgruppen 18–29 år, altså eldste del av generasjon Z og yngste del av Millennials.

DE FEM TYPENE

Opinion har ved hjelp av dataanalyser funnet fem typer ungdom, som mer eller mindre har like mange i hver kategori – rundt 20 prosent. Jeg tror de fleste vil kunne kjenne igjen sine egne barn, sine unge bekjente og sine elever i disse kategoriene. Man vil også lett se for seg hvor de ulike ungdommene vil kunne plassere seg i folkehøgskolelandskapet basert på interesse og verdier. Her er det nemlig ganske store forskjeller. Men en gruppe sliter vi nok med å lokke til vårt skoleslag: De selvsikre som er opptatt av status, digger forbrukslån, dyre merkevarer og energidriks. De er mindre opptatt av å finne seg selv eller redde verden. De vil ha penger og er mye ute på byen. Denne gruppen har også en større andel unge med innvandrerbakgrunn.

De fire andre typene derimot, har alle karaktertrekk og interesser som gir potensial til å bli elever på ulike linjer og skoler.

Men en ting har de felles alle ungdomstypene, og jeg tipper de fleste sine tanker går til mobilen. Som selvsagt er korrekt svar! De unge er alltid logget på, og mobilen er deres aller kjæreste eiendel. De sier det så sterkt at de ikke kan leve uten den.

«Men en gruppe sliter vi nok med å lokke til vårt skoleslag: De selvsikre som er opptatt av status, digger forbrukslån, dyre merkevarer og energidriks.»

Det at ungdom henter all sin informasjon fra smarttelefonen, byr på noen utfordringer for alle som vil kommunisere godt med målgruppen. Funker ikke nettsidene, lenken til brosjyren eller bloggen på mobil, blir dere raskt nullet. Har dere ikke interessante og tiltalende kontoer i sosiale medier, rynker de på nesen.

Som det står i rapporten: (...) det å opprettholde en brand rettet mot de unge er ikke en «9–4 jobb» men krever tilstedeværelse 24 timer i døgnet, hele uka.

EN VAKKER GENERASJON

Andre fellestrekk ved dagens unge er at de har miljøkampen som sitt politiske prosjekt, at de har et flytende forhold til kjønnsidentitet og seksuelle preferanser, at de oppfatter seg selv som empatiske og inkluderende – og at de sliter med prestasjonsangst.

Dagens unge har et sterkt moralsk kompass og i undersøkelsen krysser de heller av på karaktertrekk som «pålitelig», «jordnær», «ryddig» og «etisk og moralsk bevisst», enn «bekymringsløs» og «opptatt av status».

Likevel ser man i undersøkelsen at det kan være langt mellom eget ønsket selvbilde og realiteten – for eksempel i de unges forhold til egen kropp og utseende.

ÅTTE TESER

Rapporten har utledet åtte hovedpunkter, eller innsikter, som former dagens unge. Disse innsiktene er på mange måter summen av det undersøkernes har fått gjennom arbeidet med hele rapporten.

De unge er formet av høye forventninger og mange valg. De er bekymret for framtiden, men teknopositive. Videre er de opptatt av å skape selv (til og med egne penger), ha digitale fellesskap og delingsøkonomi. Dagens unge er en estetisk utdannet generasjon – de er sanselige og emosjonelle. I tillegg er de opplevelsesorienterte. De lever digitale liv, og forventer at alle har kontroll på UX (User eXperience). Klarer man ikke tilby gode brukeropplevelser på nett, blir man umiddelbart diskvalifisert. De fleste unge i dag er opptatt av verdispørsmål, spesielt knyttet til miljø, rettferdighet og toleranse. Begrepet WOKE brukes om å være våken, orientert, samfunnsbevisst og samtidig skjønne popkulturelle fenomener og trender. Å ha denne kompetansen er viktig for de unge.

Rapporten avslutter med 15 tips for hvordan man når de unge, og her merkes det at fokus er brands og merkevarer. Likevel er det mye nyttig å ta med seg, for også folkehøgskolen er en merkevare som må nå sine unge «kunder». Også vi må tenke markedsføring og kundereise.

Ikke minst må vi følge med på utviklingen når våre framtidige elever ikke kan huske en tilværelse uten smarttelefon eller sosiale medier.

Synes du dette var interessant og gjerne vil vite mer? Da kan vi glede dere med at Tove og Vikki fra Opinion kommer til Informasjonskonferansen 2019 i september. Her vil de presentere de funnene fra rapporten som er mest relevante for folkehøgskolen.

NOTERT

VATN, VIND OG STEIN PÅ AVVEGAR

Nokon bygde Noreg ved å sørge for at goda naturressursane gav oss, vart verande i landet. No er 16 av dei 18 vindparkane som skal vere i drift innan 2020, heilt eller delvis utenlandsk eigde. Det tyske investeringsfondet Aquila Capital eigde i 2017 90 småkraftverk (vasskraftverk med installert effekt på mellom ein og ti MW) i Noreg, med konsesjon på 100 til.

Siri Helle i Dag og Tid

FRYKT FOR Å KJEDE SEG

Kjøpesentrene kommer til å bli små byer. Det vil bli bygget leiligheter på taket, parkeringen vil havne under bakken og der oppe i dagslyset vil det dukke opp park, kirke og eldresenter.

Det som en gang var svære kasser langs motorveien, vil bli nye småbyer og destinasjoner for en befolkning som bærer i seg en kontinuerlig frykt for å kjede seg.

Bygninger har en besynderlig egenskap: det skal mye til for at de forsvinner. De er trege og samtidig ivrige etter å påta seg nye oppgaver. De vokser med oppgavene, selv om ingen ønsker det.

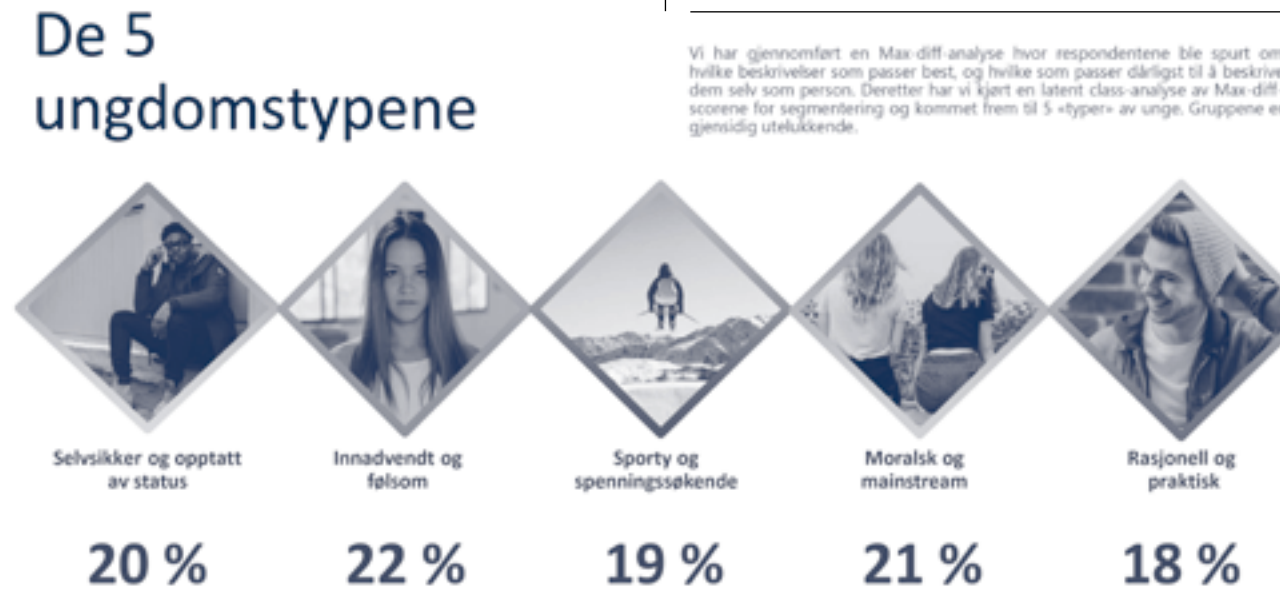
Erling Dokk Holm i Aftenposten

GJENBRUK – ORGELIMPORT

Flere norske kirker importerer nå orgel fra nedlagte kirker, hovedsakelig i Nederland og England. Det antas at det finnes 10–12 slike orgler i Norge. Høyanger har tre slike instrumenter, det siste er kjøpt inn til 150-årsjubileet for Kyrkjebø kirke.

I Nederland alene legges det ned 100 kirker i året. Noen orgel blir stående, men de neste årene vil flere hundre orgel komme på markedet.

Vårt Land

DEBATT – ØYVIND BRANDT

FOLKEHØGSKOLER I NORGE OG DANMARK DROPPER FLYREISER

Flere folkehøgskoler i Norge og Danmark snur nå de seneste tiårs problematiske trend med å tilby stadig lengre og mer eksotiske studiereiser som er avhengige av fly. Romerike, Sogndal og Lofoten er noen eksempler på norske folkehøgskoler hvor hele skolen eller linjer kun reiser lokalt i egen landsdel, eller innen eget land eller Norden. Og da alltid langs bakken.

Den danske avisen Politiken melder tilsvarende at den nyopp-startede Roskilde Festival Højskole, den 125 år gamle Ry Højskole og Vestjyllands Højskole er eksempler på noen danske folkehøgskoler som melder at deres kommende studieturer ikke kommer til å foregå med fly. Dagens og morgendagens folkehøgskoleelever vil i stigende grad etterlyse klimavennlige studiereiser, hevdet det.

MORALSK FORKASTELIG

Lista over folkehøgskoler som reduserer eller fjerner flyreisene vokser. Flere skoler utnytter også i dag jernbanenettet i Europa, f.eks. med interrailbillett. Kanskje blir det i fremtiden et økende konkurransefortrinn å være grønn skole. Det ville i så fall kanskje være den enklere veien til å redusere fly-avhengige studiereiser i fremtiden? Og at det samtidig blir moralsk forkastelig å tilby slike turer? Er det under lys av klodens klimautfordringer, fortsatt ok å sette elevene på et fly for å stå på ski på den andre siden av jorda?

Kanskje også markedsføringen av skolene og deres tilbud mer kan sentreres rundt skolens viktige dannelsesanliggende? I hvert fall vil linjetilbud uten de lange fly-avhengige studiereisene lett kunne bli billigere for elevene og skolene, og dermed kunne gjøres attraktive for andre elevgrupper enn vi tradisjonelt har sett i norsk folkehøgskole.

KAN FOLKEHØGSKOLENE GÅ FORAN I DET GRØNNE SKIFTET?

All menneskelig virksomhet har et avtrykk, men må være bæredyktig! Dette er det enkle og brutale vilkåret for livet på jorden fremover, og dermed et ansvar vi alle deler. Folkehøgskolene har i sin tradisjon et selvpålagt mandat til å bidra til en mer rettferdig og bæredyktig verden. Samtidig er folkehøgskolene i en særlig gunstig posisjon overfor unge som skal møte de utfordringer og muligheter menneskelig aktivitet byr på for vårt felles livsrom. Derfor har folkehøgskolene også et

spesielt ansvar for å være pådriver for en grønnere fremtid.

Verden opplever akselererende store trender i retning av økt forbruk gjennom globalisering, digitalisering og urbanisering, med det økte press dette fører med seg på verdens klima, natur og ressurser. Utfordringene kommer blant annet til uttrykk i FNs 17 utviklingsmål for 2030, som kan gi insitamenter og inspirerer stadig flere skoler i arbeidet for en grønnere fremtid. FNs seneste klimarapport tydeliggjør alvoret i at endringer må til nå.

Landsmøtet i 2017 har både i idé- og prinsippprogram og i resolusjons form, pekt på at forbundet framover skal intensivere arbeidet for økt bærekraft/bæredyktighet. Som et ledd i dette følger styret her opp med strategiske mål for arbeidet fram til 2021, hvor nytt idé- og prinsippprogram vedtas.

Folkehøgskoleforbundet skal bidra til at folkehøgskolene gjennom sin undervisning og drift utvikler danning som bærekraft og blir motorer og sterke, relevante og løsningsorienterte partnere i samfunnets bestrebelser for grønn omstilling til økt bæredyktighet.

For å nå dette overordnede målet arbeider styret i Folkehøgskoleforbundet med følgende strategiske mål for arbeidet med økt bærekraft:

STRATEGISKE MÅL

Folkehøgskoleforbundet skal framover øke fokuset på og tildele felles ressurser til å kunne:

- støtte og få til erfaringsdeling og inspirasjon for å stimulere utviklingen av undervisningen for en bæredyktig framtid via (koordinering av) nettverk, kurs, samlinger, utgivelser, debattforum mv.
- arbeide for at skolene og forbundet implementerer stadig mer bæredyktige rutiner og løsninger for drift innenfor f.eks. energibruk og -produksjon, bygg, reisevirksomhet, mat, vann, avfall og skånsom ferdsel og bruk av naturen, mv., f.eks. gjennom avtaler med leverandører
- samarbeide med andre institusjoner og organisasjoner lokalt og nasjonalt, samt, for å supplere de lokale initiativer med løsninger i større perspektiv også internasjonalt, om en mer bæredyktig framtid
- bidra til at folkehøgskoler (videre-)utvikler seg til å bli lokale og nasjonale kompetansesentre for den grønne omstillingen

UNGDOMMEN PRESSER PÅ

Frem til nå har de lange og eksotiske studiereisene vært ansett som et konkurransefortrinn for å få elever til skolen. Dette vil endre seg fremover. Mange ungdommer av i dag har allerede reist en del og har dessuten gått 13 år i en skole som er opp-tatt av bærekraft. Elevene spør derfor også i økende grad etter vegetarmenyer, kildeavfallssortering og andre strategier for bæredyktighet, for eksempel i forhold til CO2-utslipp, og andre livskvaliteter, melder flere.

Den gode studiereisen representerer et ypperlig dannelsesverktøy i forhold til å komme under huden på andre kulturer enn ens egen. Det er da også i FN's utviklingsmål at vi møter nye kulturer og skaper en viten og opplevelse hos elevene, som bidrar til deres dannelse. Utfordringen er å forene dette med bæredyktige livsbetingelser. Nettverk av folkehøgskoler som søker nye veier kunne kanskje være en god begynnelse på noe stort? Herved oppfordring gitt.

Øyvind Brandt

DEBATT - REISER

FOLKEHØGSKOLENS REISEVIRKSOMHET

Først vil eg takke Geir Ertzgaard for ein spissformulert og tankevekkande artikkelen som er lagt ut på nettsida til Folkehøgskoleforbundet. Eg er enig med han. Eg er som han uroleg for at den prisen vi og samfunnet betaler for våre aktiviteter er for høg i forhold til det vi og samfunnet får igjen, i fotavtrykk, i truverdighet og kva som er moralsk rett.

Eg vil rose Folkehøgskoleforbundet for å ta opp desse spørsmåla både på Landsmøtet på Elverum i 2017, på rektormøta og i andre fora. Det er likevel veldig frustrerande, slik Ertzgaard skriv, at nesten ingenting har skjedd. Derfor treng vi ein god debatt om temaet.

Eg må likevel sei at eg blir nokså pessimistisk på vegne av jorda si framtid dersom ikkje eingong folkehøgskolane kan klare å bli einige om meir enn å seie nei til «heliumballonger.»

Spørsmålet er om dette er ein del av eit større strukturelt problem, ikkje berre for folkehøgskolen, men i mange fora som skal ta standpunkt i vanskeleg spørsmål. For å ta eit eksempel. Plast er kommet veldig sterkt på dagsorden den siste tida. Havet er i ferd om å bli ødelagt. Kvalen som døydde med magen full av plast har blitt ein tankevekkar for mange. Dette miljøproblemet blei også diskutert på Stortinget. Der var det brei enighet om at plast er iferd med å bli ein katastrofe for livet i havet. Som avslutning på debatten kom det eit forslag om å forby eingongsplast. Det blei stemt ned. Resultatet av debatten blei eit totalforbud mot heliumballongar.

Vi kan gjerne smile, men det illustrerer eit reelt problem. Stortingspolitikarane skal velges ved neste valg. Dei må spørje seg, om dei er villige til å risikere å tape oppslutning dersom forslaget blir oppfatta som lite populært. Eg trur på mange måter problemstillinga er den same som det den enkelte folkehøgskole stiller seg. Er det å tilby eit spennande og eksotisk reiseopplegg ei positiv drivkraft når det gjeld søknaden til skolen? Lallefall fram til idag trur eg mange vil svare ja. Skal då min skole risikere å ikkje ha fullt belegg dersom mange andre skoler velger å satse på denne reisevirksomheten?

Eg tror det er heilt avgjerande om ein skal kome vidare i bærekraft-debatten, at alle skolane, både dei frilynte og dei kristne, er med og er solidariske mot dei tiltaka ein skal gjennomføre. Då melder eit nytt problem seg: Den enorme frihet den enkelte folkehøgskole har. Eg fryktar at det kan bli svært vanskeleg å få bestemt endringar som monnar nok i desse spørsmåla, der alle skolene er enige og solidariske. Det er også ein vanskelig øvelse å vera villige, til å innskrenke frihet for min skole. Det trur eg må skje og er den einaste mulighet, dersom det skal skje noko konkret, og ikkje berre bli verbale øvelser.

I mi tid som folkehøgskolelærer hadde folkehøgskolen ein tilsynsmann, eit kontaktledd mellom utdanningsdirektoratet og folkehøgskolane.Eg tror det var feil å avskaffe denne stillingen. Det meiner eg at også mange andre saker, for eksempel kortkursversemda, har vist. Eg veit heller ikkje om dei spørsmål vi diskuterer her hadde løyst desse spørsmåla. Eg tror likevel det hadde vore svært nyttig om ein kunne hatt ein instans som, med tyngde og innflytelse, kunne ha kome med viktige innspel til alle skolane.

Så veit vi, jo, så altfor godt at det er ikkje reisevirksomheten i folkehøgskolen som kan redde jordas miljø og klima. Faktisk kan heller ikkje Norge eller Europa åleine klare det. Eg må likevel sei at eg blir nokså pessimistisk på vegne av jorda si framtid dersom ikkje eingong folkehøgskolane kan klare å bli einige om meir enn å seie nei til «heliumballonger.»

Terje Garvik, leiar i Seniorlaget

DEBATT - REISER

Å SPEILE EN OPPLEVELSE AV HAST

Jeg har sjelden for ikke å si aldri opplevd så mye respons og støtte som det jeg har fått til min litt opprørte kronikk over folkehøgskolens klimaavtrykk. Det har skapt debatt på skoler, og en rekke enkeltpersoner i begge greiner har sagt klart ifra at tiden er inne for at det er slutt på å skynde seg langsomt.

Både Terje Garvik og Øyvind Brandt deler mine synspunkter på at folkehøgskolen må ta et tak, og jeg ser det som fortjeneste­fullt at Øyvind Brandt ser for seg folkehøgskolen som en anfører i det grønne skiftet. Det har vi mulighet til å være, og det *må* vi være. Samarbeidet om bærekraftprosjektet har vært en liten forsmak på mulighetene for noe slikt. Men de mange responsene jeg har fått har et par ting til felles: De syns ikke at *Folkehøgskolen* handler med det nødvendige hastverket som kreves av oss. Tolv år som nå er fristen vi har på å snu er ikke en gang i framtiden,

NOTERT

MANGEMILLIARDÆR FRYKTER VELSTANDSGAPET

- Gjennom de siste 30 årene har det globale arbeidskrafttilbudet firedoblet seg. Man har fått inn to milliarder arbeidere som har vært villig til å jobbe for en femtidel av den standarden britiske og amerikanske arbeidere har vært vant med. Samtidig har mer og mer av velstanden gått til eiendomsbesitterne. Vi har fått en rentier-kapitalisme, sa Standing. Tre amerikanske toppsjefer anført av fondsforvalter Larry Fink i Blackrock, bedyrte at næringslivet skal ta større samfunnsansvar, og ikke lenger styre etter ideen om at akjsjonæren er den eneste interessenten man skal betjene.

Dagens Næringsliv

SLUKKER FLAMMEN?

Da DN spurte utvalgsleder Camilla Stoltenberg hvordan gutta ble et viktig tema for henne, viste hun til personlige erfaringer. «Jeg møtte leger jeg kjente fra studiet som fortalte om barna sine. Døtrene studerte medisin, sønnene kom ikke inn, de måtte ta opp fag eller studere i utlandet.»

Framfor å finne ut hva vi kan gjøre for å sikre at alle kan komme inn på medisin, vil jeg stille spørsmålet annerledes: Hva kan vi gjøre for at den flammen ungene har med seg første skoledag ikke slukker? Hvordan kan vi skape en skole som ikke påfører mange av ungene våre nederlag og en følelse av å ikke strekke til, «bli tapere», som det nå snakkes om? Jeg tror det er umulig å få til en god debatt om de viktige problemstillingene utvalget til Stoltenberg reiser, uten at vi samtidig tar en mer grunnleggende debatt om hva det egentlig er vi vil at skolen skal være og gjøre.

Jonas Bals i Klassekampen

det er **nå**. De mener også at rektorene spesielt må ta et særskilt ansvar for å sette i gang prosesser som fører til rask handling.

Vi har en situasjon som er så spesiell at det krever at vi tar tak sammen. Slik vi nå formulerer oss i våre felles fora, snakker vi om lange prosesser, og det har vi ikke tid til. Vi må komme med uttalelser som forplikter oss på å kutte tilsvarende det resten av samfunnet må kutte. Hva med å sette en frist på tre år for skolene for å bidra til å kutte på et gitt nivå og så iverksette dette? Det utelukker ikke reiser, det utelukker ikke opplevelser og spennende pedagogikk, men det krever at vi er tøffe, modige og utnytter muligheten til å være en pådriver og et forbilde – slik bare folkehøgskolen kan.

Geir Ertzgaard, lærer Solborg folkehøgskole

TEKSTROBOT SÅ SMART AT DEN IKKE SLIPPES LØS

Robotens tekster er så troverdige at de kunne vært skrevet av mennesker. Nå frykter utviklerne selv at den kan bli misbrukt til å skrive falske nyheter.

Hva om du ikke kunne være sikker på om hvorvidt tekstene du leste, var skrevet av et menneske eller av en algoritme?

Forskningsstiftelsen OpenAI ble grunnlagt ved hjelp av 1 milliard dollar fra blant andre Tesla-sjef Elon Musk. Nå har stiftelsens forskere trent et dataprogram til å formulere troverdige tekster som er både trakasserende, fordomsfulle og uriktige. Derfor vil de ikke slippe algoritmen ut i det fri, slik de normalt gjør. Førsteamanuensis Morten Goodwin ved Universitetet i Agder er nestleder for Norges største forskningsmiljø innen kunstig intel­ligens.

- For et par år siden klarte algoritmene knapt å lage en setning. Lengden på teksten en algoritme har klart å lage, har riktignok økt den siste tiden. Men eksemplene som vises her, er i en helt annen liga. De er mildt sagt imponerende. Jeg tror det vil være veldig vanskelig å skille en tekst skrevet av AI-algoritmen til OpenAI og en tekst skrevet av ekte mennesker, sier Goodwin.

Aftenposten

Arbeidsrett PAUSER

GENERALSEKRETÆREN

Jeg har nå tilbrakt litt over tre måneder sammen med dere, det har så langt vært en fornøyelse! Noen av dere har tatt kontakt med spørsmål, og mange av henvendelsene har dreid seg om pauser.

For å ta det enkleste først: Det er i utgangspunktet ikke betalt spisepause i Folkehøgskolen.

Det er imidlertid ingen regel uten unntak. Virkes *Landsoverenskomst for utdannings* og *KS Hovedtariffavtalen Kapittel 1, § 4.4* viser begge til bestemmelsene i arbeidsmiljøloven. Der står det: «Dersom arbeidstaker ikke fritt kan forlate arbeidsplassen under pausen eller der det ikke finnes tilfredsstillende pauserom; skal pausen regnes som en del av arbeidstiden.»

For mange ansatte vil dette unntaket gjelde, om ikke hver dag. Et eksempel er en lærer som er på fjelltur med elever en hel dag, denne skal ha spisepause inkludert i sin arbeidstid. Det samme gjelder dersom det innkalles til møter, ansatte må være tilgjengelig for elever eller har telefonvakt, i pausetiden, da regnes dette som betalt pause.

Noen skoler velger å inkludere spisepausen som en del av arbeidstiden for alle, det kan være fornuftig dersom det er klart at de færreste har anledning til å dra fra skolen i pausen, og det vil forenkle timeregistreringen. Da er pausens lengde regulert av arbeidsmiljøloven, med mindre annet er avtalt lokalt.

På skoler som følger bestemmelsen om at pausen ikke er betalt, åpnes det gjerne opp for at man kan avtale at det settes av en lengre pause midt på dagen. Mange velger å tilbringe denne pausen utenfor skolen, og det fortelles at et slikt avbrekk i dagen verdsettes høyt. Denne typen pause regnes ikke som arbeidstid.

Pausene som skaper mest hodebry for skolene ser ut til å være «pausetid for elever og lærere», som er en del av arbeidsplanfestet tid for lærerne. På mange skoler defineres 15 minutter per klokke time som pausetid. Noen tror at lærere har rett på et kvarters pause hver gang de har undervist i tre kvarter, mens ordningen i virkeligheten peker på at undervisningsdagen må planlegges med nødvendig luft for både lærere og elever. Tidligere avtaler definerte dette slik:

Lærernes undervisningsplikt er 45 minutter av en arbeidsenhet på 60 minutter inklusive pausetid for elever og lærere. Rektor kan organisere skoledagen i undervisningsblokker av ulik lengde. En slik organisering må ta hensyn til behovet for pausetid. Pausetiden skal også dekke behovet for praktisk tilrettelegging før og opprydding etter undervisningen.

Med så mange forskjellige intervaller av undervisningstid, også innenfor samme skole, sier det seg selv at man må bruke skjønn i plassering av pausetid. Jeg nevner i fleng: Læreren fra tidligere, som er på vidda hele dagen med elevene, legger opp dagen med fornuftige pauser for seg selv og elevgruppen. Skal man lage linoleumstrykk trengs det tid til både forberedelser og opprydding, og man trenger nok mer enn 45 minutters sammenhengende tid til prosessen. Etter foredrag om kroppspress er det muligens elever som trenger en prat, da er det viktig at det er satt av tid til dette. Dersom første undervisningsøkt er i klasserom, og andre økt er på stranden, så må det være tid til at læreren kan forflytte seg mellom disse.

Et konkret spørsmål som illustrerer hvordan pausetidens intensjon kan misforstås: En lærer underviser dobbelttime, det vil si 2 x 45 minutter, kan læreren så forlate skolen 30 minutter tidligere, fordi vedkommende ikke har brukt sine 2 x 15 minutters pause?

Svaret er nei. Denne tiden er del av arbeidsplanfestet tid, og dersom verken elever eller lærer har behov for denne tiden i forbindelse med undervisningsøkten, så skal det avtales med rektor hvordan denne tiden skal brukes til andre oppgaver på skolen.

Det er mitt inntrykk at der hvor dette fungerer best er på de skolene hvor man har en omforent forståelse av fordeling av lærernes årsverk, og hvor det er gjensidig tillit til at alle bruker sin tid til beste for elevene. I et arbeidsfellesskap er det selvsagt også behov for en viss oversikt over hvem som er hvor, til hvilken tid. Dette bildet kan av og til være nokså komplisert på en folkehøgskole!

Angelina K. Christiansen

Folkehøgskole
forbundet

SETT AV TID TIL LANDSMØTESAKENE!

Tid er en underlig ting. Den kommer og går stadig forttere. Så fort at vi ofte opplever å få stadig dårligere tid til mer over-ordnede eller grunnleggende samtaler, da hverdagen sluker oss stadig mer. Så også på folkehøgskolen. Vi nærmer oss raskt landsmøte i Folkehøgskoleforbundet (27.-29. mai på Skogn folkehøgskole). I skrivende stund er nå de 60 delegatene påmeldt. Andre kan melde seg på frem til 1. mai. Styret er i innspurten av å forberede en spennende saksliste og -papirer. Valgnemnda har jobbet fram innstilling på kandidater til styre og utvalg (se side 31).

Flere av sakene på landsmøtet vil være avgjørende for retningen til norsk folkehøgskole og forbundet. For eksempel skal spørsmålet om hvordan vi sammen kan styrke frilynt folkehøgskoles fremtid opp i flere saker. Både gjennom forslag til vedtektsendringer, mandat for utredning av forslag til én felles organisasjon for medlemmer og skoler på frilynt side, forståelsen av det vi ofte kaller sosialpedagogisk arbeid i folkehøgskolen og ikke minst strategi for å bringe folkehøgskolen i front for det grønne skiftet (*Folkehøgskolen 2030*). Og det skal velges tillitsvalgte til å sitte i styret, inklusive ny leder, samt tillitsvalgte til flere utvalg for å forvalte forbundet og norsk (frilynt) folkehøgskole i en krevende og spennende tid.

Kjernebudskapet og suksessfaktor nummer én i alt utviklingsarbeid, også innen skole og utdanning, er å *sette av tid*. Det gjelder også i forhold til lokallagsarbeid i folkehøgskolen. Uavhengig av hvor travel hverdagen er på skolen, med hvilke unnskyldninger man måtte mene å ha, så er det nå viktig at lokallagene på skolene *setter av tid* – tid til å drøfte sakspapirene til landsmøtet, når de sendes ut i løpet av siste halvdel av april. Dermed vil delegater og andre landsmøtedeltakere få et bredere og mer representativt grunnlag for innspill i avgjørende debatter og stemmegivning på landsmøtet.

Landsmøte i Folkehøgskoleforbundet, som jobber for deg og skolens idé- og rammevilkår i det norske samfunnet, er kun hvert annet år. Så prioriter nå i dag å rydde og sett av tid i kalenderen til møte i lokallaget på landsmøtesakene! PS: det vil også under dette landsmøtet legges til rette for «Speakers Corner», hvor deltakerne kan ta på seg hatten og stille seg opp på *kassa* for å fremme et budskap som ligger en på hjertet.

Lykke til med innspurten av skoleåret, heia lokallagsmøte, og godt landsmøte!

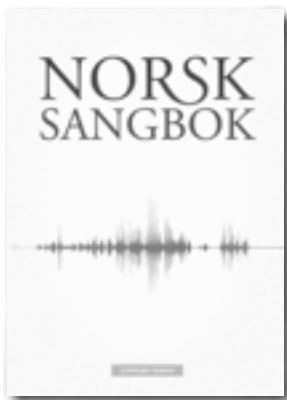
Øyvind Brandt
leder
Folkehøgskoleforbundet

SKOLENE HJELPER MED Å FORNYE SANGBOKA

Sangen er en viktig kulturbærer og felleskapsbygger i det norske samfunnet generelt og i folkehøgskolen spesielt. Folkehøgskoleforbundets mål er å bidra til å fremme sangen, i folkehøgskolen og i samfunnet generelt. Nåværende hvite utgave av Norsk Sangbok kom ut i 2011/12. Styret har besluttet at sangboka nå skal fornyes, og har derfor spurt skolene om innspill til formatet på ny sangbok.

«Vår egen» Norsk Sangbok, nå «den hvite», gis ut av Cap-pelen Damm i samarbeid med Folkehøgskoleforbundet og ble sist revidert i 2011/2012. Forbundet har siden 1927 hatt ansvaret for revideringer av Norsk Sangbok, som har røtter helt tilbake til Alvestads Norsk Songbok fra 1898.

Noen sanger representerer en viktig kulturarv, nye sanger kommer til, mens andre med tiden ikke er så aktuelle lenger. Derfor må sangbøker revideres

PARTSSAMMENSATT UTVALG HAR STARTET ARBEIDET

Det partssammensatte utvalget, som det var enighet om å ned-sette for å se på grunnlaget for en ny særavtale i Virke, har nå startet sitt arbeid. Generalsekretæren vår skal i tett samarbeid med NKF representere folkehøgskoleansatte i utvalget i hele prosessen. I utvalget sitter også ett medlem fra Utdanningsforbundet, ett fra LO, samt tre fra Virke.

Styret har drøftet innledende innspill til hvilke områder det er spesielt viktig å være oppmerksom på i dette arbeidet. Noen momenter som ble tatt opp som mulige temaer er inndeling av årsverket, tallfesting av timer til sosialpedagogisk arbeid, norm for studiereiser og tilsyn - inkludert sikkerhet og bemanning, nivå på ulempetillegget og en eventuell norm for lærertetthet.

Det ble videre pekt på behovet for incitamenter til å ta PPU for de som ikke har pedagogisk utdanning, å være tydeligere på grense for unntak i AML i ny avtale, og at ny avtale blir mer brukervennlig.

fra tid til annen. En ekstra dimensjon i vår tid er den digitale utviklingen med muligheten for eventuelt supplerende app-løsninger. Det er derfor styrets vurdering at det er tid for fornyelse av sangboka igjen.

Målsetningen er å få til en så anvendelig og allsangvennlig sangbokløsning som mulig. Vi har derfor utfordret dere på skolene på innspill for å vurdere form og format på ny utgave av sangboka. Disse vurderes nå av forlaget og oss. Senere vil vi starte arbeidet med å vurdere selve sangutvalget. Skolene vil selvfølgelig da få anledning til å foreslå sanger som skal beholdes, hvilke som kan gå ut og hvilke nye som foreslås inn.

SENIORTREFF 2019 I MELSOMVIK

Vi minner om at Seniorlaget i Folkehøgskoleforbundet inviterer til Seniortreff 2019 hos Nestor i Melsomvik i Vestfold. Tref-fet blir i dagene 3. til 7. juni 2019. Seniorlaget har lagt opp et innholdsrikt og Vestfold-inspirert program for dagene. Les mer om programmet i kalenderen på nettsidene våre (www.folkehøgskoleforbundet.no).

BLIR DET PPU I FOLKEHØGSKOLEPEDAGOGIKK FRA HØSTEN?

Folkehøgskoleforbundet har i lengre tid arbeidet sammen med Universitetet i Sørøst-Norge (USN) om å etablere et PPU-studium i folkehøgskolepedagogikk. Mange spør oss om og når dette eventuelt kommer.

Status for arbeidet er at både vi og USN fortsatt arbeider for at tilbudet skal starte opp til høsten. Det er imidlertid avhengig av statlig finansiering. Den 19. mars var Sindre Vinje (Folkehøgskoleforbundet), Christian Tynning Bjørnø (Folkehøgskolerådet) og representanter fra USN i møte med Kunnskapsdepartement-et. Det var et godt og konstruktivt møte, og vi venter nå spent på tilbakemeldinger fra Kunnskapsdepartementet. Så snart vi får tilbakemeldinger om veien videre, så vil vi gi mer informasjon om studiet.

Møte med Kunnskapsdepartementet: F.v. Christian Tynning Bjørnø (FHSR), Arve Amsrud (USN), Stein Laugerud (USN), Sindre Vinje (FHF) og Anne Fængsrud (USN). Foto: Øyvind Krabberød

SISTE SJANSE: MELD DEG PÅ FOLKEHØGSKOLENS LEDERUTDANNING I DAG!

Våren 2019 starter vi opp kull 2 av folkehøgskolens lederut-danning («*Rektorskolen i folkehøgskolen*»). Studiet «Verdibasert endringsledelse for folkehøgskolene» er samlingsbasert (7 sam-linger) masteremne, fordelt over tre semestre og gir 30 studiepo-eng.

Universitetet i Sørøst-Norge er ansvarlige for studiet, som er utviklet i et samarbeid mellom Folkehøgskoleforbundet, Noregs Kristelige Folkehøgskolelag og NLA høgskolen. Første samling vil være 12.-13. juni 2019 i USN sine lokaler på Papirbredden i Drammen.

Interesserte kan se mer informasjon om studiet «Verdibasert endringsledelse for folkehøgskolene» på www.usn.no/vi-dereutdanning-under-Barnehage-og-skole eller henvende seg til Sindre Vinje på folkehøgskolekontoret. Søknadsfrist er 15. april 2019.

FOLKEHØGSKOLEUKA 2019

5. – 8. august arrangerer vi Folkehøgskoleuka 2019 på Ringerike Folkehøgskole. Da håper vi på mange deltakere fra hele landet. Vi vil, som tidligere, arrangere kurs for nye lærere, nye praktisk personale og nye skoleledere. Andre kurs vi vil arrangere er (med forbehold om endringer):

- Demokrativerksted (med RAFTO)
- Folkehøgskolen 2030 (tenketank om skoleslagets samfunns-mandat)
- Internatet som pedagogisk metode
- Idé- og praksisverksted for praktisk personale (inkl. veiled-ningspedagogikk)
- Psykisk helse (inkl. Tankevirus)
- Kurs for kjøkkenpersonale
- Hvordan styrke sangen i folkehøgskolen?
- Idé- og praksisverksted for skoleledere

Det vil i tillegg være mulighet for å besøke Utøya, som er blitt et spennende sted for arbeid med demokrati. Alt sammen i en sosial energiboost før skolestart. Et mer detaljert program og påmelding vil bli lagt ut på våre nettsider og sendt ut til skolene i løpet av kort tid. Da ses vi kanskje på Ringerike i august?

90 000 KR UTDELT FRA SOLIDARITETSFONDET

Ved fristens utløp hadde styret fem søknader til vurdering for midler fra Solidaritetsfondet med et søknadsbeløp på tilsammen 213 000 kroner. Alle de fem skolene, Elverum, Jæren, Møre, Toneheim og Skjeberg, ble tilgodesett med tilsammen 90 000 kroner, som var det utlyste beløpet.

UTFORDRINGER TIL FOLKEHØGSKOLEN: BLI MED PÅ NORDISK JUBILEUMSKONFERANSE

I 2019 markeres det at verdens første folkehøgskole – Rød-ding Højskole – ble etablert for 175 år siden. Dermed ble også grunnsteinen til de nordiske folkehøgskolene lagt. Dette feires blant annet med en nordisk konferanse 1. mai 2019, nettopp på Rødding Højskole, syd i Jylland. Konferansen tar for seg et svært dagsaktuelt tema og har overskriften: ”Utfordringer til folkehøgskolen”.

Konferansens sentrale spørsmål er hvordan dagens nordiske folkehøgskoler tydeligere kan innvirke på samfunnsutviklingen de kommende 175 år. Kan og vil folkehøgskolen i de nordiske landene, slik som det var i andre halvdel av 1800-tallet, medvirke til å skape et opplyst samfunn, hvor ansvaret for og hensynet til fellesskapet og planeten er et hovedsikte? Kan folkehøgskolen bidra til å styrke et levende demokrati, hvor også de mindre fel-lesskapene får plass og betydning? Kan folkehøgskolen posisjo-nere seg sentralt i utviklingen av våre utdanningssystem, så det blir mer plass til dannelsingsdimensjoner? Med andre ord: Hvordan kan folkehøgskolen som idébasert skoleslag – og de nordiske folkehøgskoler hver for seg – bidra til samfunnsutviklingen?

Du kan lese mer om programmet her, hvor du også kan melde deg på konferansen: <https://ffd.nemtilmeld.dk/134/>

NORDISK SAMARBEID:

KURS I FOLKEHØGSKOLEPEDAGOGIKK UNDER DEN SVENSKE FOLKEHÖGSKOLLÄRARVECKAN

Vår svenske søsterorganisasjon Forbundet Folkhögskollärarne har sin utbildningsvecka hvert år i uke 12, og i år var norske folkehøgskolelærere invitert til å delta, sammen med svenske sine svenske kollegaer på kurset: «Hur märks det i klassrummet att vi undervisar på en folkhögskola? – Folkehøgskolepedagogikk i et nordisk perspektiv». Over tre dager ble deltakerne utfordret, og lærte av og med hverandre. Vi fikk bidrag fra både praktikere og forskere der alle prøvde å bygge bro mellom skoleslagets praksis og formål. Under dette kurset belyste vi ikke bare forskjeller, men de grunnleggende didaktiske verktøy i folkehøgskolepedagogikken.

Praksiseksemplene viste at avstanden og ulikheten i våre undervisningsarenaer var stor; fra Sunnmørsalpene til betongblokkene i Kista utenfor Stockholm. Ulik arenaer, men med det samme grunnleggende formål i møte med ungdommen.

I Sverige har de sine «fyre syften», mens vi har «allmenndanning og folkeopplysning».

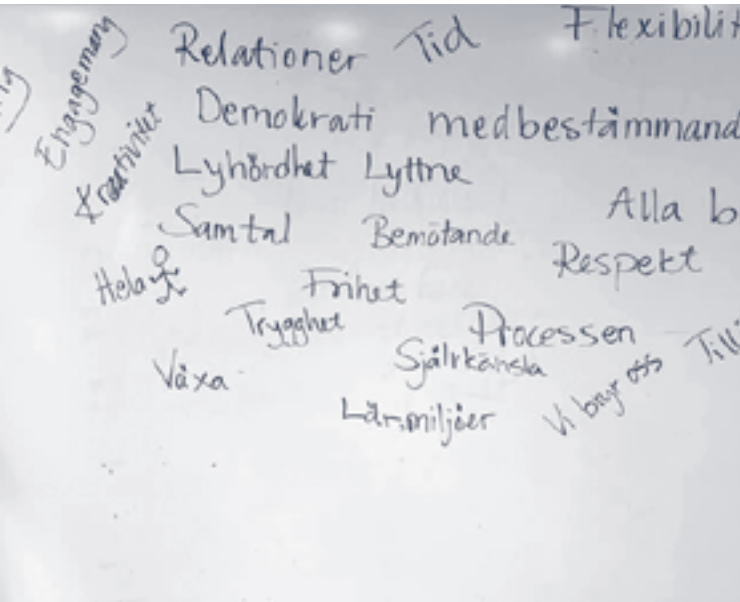
Internatet og arbeid med elevene utenom undervisning var et tema som også ble behørig diskutert, og flere svenske folkehøgskolelærere så mulighetene som ligger i den norske modellen. Samtidig fikk de norske deltakerne erfare hvordan sine svenske kollegaer arbeidet både med allmän kurs (mulig å ta videregående opplæring på svensk folkehøgskole), studiemotiverenda kurs (SMI), svensk for innvandrere (SFI) og de kurs som er like som våre; særskilda kurs.

Fra norsk side bidro Einar Opsvik og Hilde Maria Nicolaisen (Møre folkehøgskule), Per Egil Andersen og Kristian Finstad (Elverum FHS). Kursholdere var Marie Wiland (NKF), Sindre Vinje (Folkehøgskoleforbundet) og Tomas Rosengren (Forbundet Folkhögskollärarne).

Sindre Vinje

Folkhögskolorna arbetar utifrån statens fyra syften med folkbildningen

1. *stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin,*
2. *bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald av människor att på- verka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen,*
3. *bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället, och*
4. *bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.*

NYTT FRA IF

STOR OPPGANG I ANTALL ELEVER

Tallene fra 1. mars viser at det er 10 prosent flere som har takket ja til plass på en folkehøgskole enn på samme tid i fjor. Dette er en helt utrolig økning med tanke på at folkehøgskolene allerede har opplevd en stor vekst i elevtallene de siste årene.

Oppgangen er størst på Sør-Vestlandet og Sørlandet og i Nord-Norge. Foreløpig er det flest jenter som har takket ja til plass, men erfaringsmessig søker guttene litt senere så vi antar at det vil jevne seg ut i løpet av sommeren.

HUSK Å MARKERE LINJER SOM FULLE

Vi oppfordrer alle skoler til å markere linjer som fulle, eller å bruke markeringene «kontakt skolen» eller «venteliste», når skolen begynner å takke nei til vanlige søkere. Dette vil minske

frustrasjonen fra søkere som ellers opplever å bli avvist på linjer de trodde hadde ledig plass. I tillegg er det god hjelp til skoler og linjer som fortsatt har ledig kapasitet.

HJELP TIL SKOLER

Denne oppgangen gjelder ikke alle skoler og vi i IF er i full gang med å bistå skoler som opplever nedgang og usikkerhet. Ta gjerne kontakt om dere ønsker å diskutere markedsføringen deres eller andre sider av elevrekrutteringen.

INFORMASJONSKONFERANSE

Vi har satt i gang arbeidet med å lage program til årets informasjonskonferanse. Konferansen kommer til å være på Lillestrøm den 11. – 13. september.

ÅRSMØTE OG LEDERFORUM

Datoene for IF sitt årsmøte og Lederforum er også klare: 20. – 22. november på Ullevål stadion i Oslo.

Dorte Birch

GRUNDTVIG TIL LUNSJ PÅ FOLKEHØGSKOLEKONTORET

Husgruppa inviterte til utvidet lunsj med seminar om N.F.S. Grundtvig 12. mars. Foredragsholder var selvfølgelig Arild Mikkelsen, tidligere rektor på Buskerud folkehøgskole, ti år leder i Folkehøgskoleforbundet, forfatter og stor Grundtvig kjenner. Arild møtte som alltid godt forberedt med en spesialsydd pakke for oss i Øvre Vollgate 13. Hva bør vi som arbeider sentralt i folkehøgskolen vite om Grundtvig? Det kommer stadig inn nye medarbeidere som ønsker å få et glimt inn i folkehøgskolens røtter og ideologiske fundament, og flere som ønsker påfyll og inspirasjon. Arild Mikkelsen leverte som alltid «varene».

ØK

PUNKTUM FOR DEBATTEN OM KORTKURS?

Debatten om kortkurs har pågått noen år. Jeg husker den godt fra tiden jeg satt på Stortinget. Hvis jeg skal tenke tilbake på mine fire år i utdanningskomiteen er det særlig to ting jeg husker om folkehøgskolene: Kortkurs og folkehøgskole på Svalbard. Sistnevnte kom inn på tampen av stortingsperioden, mens kortkursene var et tema hele tiden. Hvert år gjennom hele stortingsperioden. Jeg ble nesten litt lei. Jeg tror ikke jeg var alene om å tenke i de baner. Det er nesten litt synd at det ble sånn.

Så begynte jeg å jobbe for dere. Først da forstod jeg det fullstendige bildet og poenget med kortkursene. Ja visst handler det om at folkehøgskolene skal utnytte kapasitet og ha flere bein å stå på inntektsmessig osv. Men mest av alt ble jeg bevisst rollen kortkursene kan spille for at vi skal oppfylle intensjonen i Folkehøgskoleloven om at skolene skal bidra til allmenndanning og folkeopplysning, for flere grupper enn ungdom som nettopp har gjennomført videregående.

Men det har ikke vært lett å «selge inn» kortkursene politisk. Det er få politikere på stortinget som «tar bølgen» for kortkursene. Kanskje er det litt vår skyld som skoleslag? Kanskje har vi ikke tatt de politiske signalene helt på alvor i årene kortkursene har vært truet? Kanskje kunne vi justert kursen (eller rettere sagt *kursene...*) tidligere og gjort de mer politisk spiselige? Det blir spekulasjoner. Og det er jo alltid lett å være etterpåklok. Men dog.

Før jul var vi glade. På tross av regjeringens mangeårige forsøk på å fase ut støtten til kortkurs, klarte vi endelig å få et knapt flertall i Stortinget for å beholde kortkurs i folkehøgskolen. Riktignok med en gjennomgang av regelverket, som mest sannsynlig ville endt med en innstramming, men likevel en mulighet til å ha statsstøttede kortkurs. Over nyttår skjedde det imidlertid noe som forandret det politiske landskapet i Norge. Vi fikk en flertallsregjering. En flertallsregjering med følgende formulering i sin regjeringsplattform: *Tilpasse folkehøyskoletilbudet til studentenes valg slik at tilbud med lave søkertall fases ut og nye tilbud kommer til, samt gå i dialog med folkehøyskolene med sikte på å finne en modell for å fase ut kortkurs.*

Første delen av setningen har vi ikke lyktes å få noen god forklaring på. Vi har tydelig formidlet at folkehøgskolene hvert år gjør vurderinger knyttet til søkertall, dimensjonering og linjetilbud. Dermed blir setningen både unødvendig og uforståelig for oss. Siste del av setningen som omhandler kortkurs er imidlertid ikke til å misforstå. I dialogen vi har hatt med departementet i flere møter det siste året kommer det klart frem at regjeringen ønsker å fase ut tilskuddet til kortkursene. Dette ble gjentatt i møte sist i mars. Siden dette budskapet kommer fra en flertallsregjering, betyr det at det også flertall i Stortinget for det samme.

Det kan virke som om det er på tide at vi tar alvoret inn over oss og erkjenner at kortkursenes tid, slik den har vært til nå, er forbi. Men det betyr ikke at vi aksepterer full utfasing. Vi vil komme med noen helt tydelige krav. For det første må regjeringen garantere at pengene ikke flyttes ut av folkehøgskolekapitlet i statsbudsjettet, for å finansiere andre ting i andre sektorer. Vi mener at pengene må komme de eksisterende skolene til gode. For det andre vil vi fortsatt kjempe for å beholde muligheten til å ha kortere kurs for spesielt utsatte grupper (funksjonshemmede etc.). Det må også lages et unntak for de to seniorskolene. For det tredje ønsker vi at det gjøres en kraftig justering av den nedre grensen for lengden på langkurs, helt ned mot 15-20 dager. Dette for å ha fleksibilitet til å tilby skreddersydde opplegg for andre grupper enn de som går på helårs/halvårskurs etter videregående. Sist, men ikke minst, må regjeringen gi oss en langsiktig overgangsordning som sikrer at de skolene som berøres av endringene får gode muligheter til å omstille seg.

Dette er så langt vi kan strekke oss for å finne en løsning. En slik løsning vil bety at skolene må tenke annerledes og omstille seg til nytt regelverk. Det vil kreve mye av oss. Men så lenge forholdene legges godt til rette, kan det også bety nye muligheter. Det er uansett ikke vi som bestemmer. Det er det regjeringen som gjør. Dessverre. Kanskje nettopp derfor bør vi, om enn noe motvillig, være med på å bidra til en trygg, god og forutsigbar landing av en lang og uforutsigbar diskusjon og situasjon?

Christian Tynning Bjørnø, leder i Folkehøgskolerådet

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE 4640 Søgne Tlf.: 38 16 82 00 Rektor: Reidar Nilsen <u>www.agder.fhs.no</u>	HARSTAD FOLKEHØGSKOLE 9404 Harstad Tlf.: 77 04 00 77 Rektor: Erlend Welander <u>www.trondarnes.fhs.no</u>
ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER 2390 Moelv Tlf.: 62 35 73 70 Rektor: Ola Bergum <u>www.afr.fhs.no</u>	IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE 3626 Rollag Tlf.: 31 02 38 00 Rektor: Lars Petersen <u>www.idrettsskolen.com</u>
BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE 3322 Darbu Tlf.: 31 90 96 90 Vikarierende rektor: Eivind Hagerup <u>www.buskerud.fhs.no</u>	JÆREN FOLKEHØGSKULE 4352 Kleppe Tlf.: 51 78 51 00 Rektor: Dag Folkvord <u>www.jarenfhs.no</u>
BØMLO FOLKEHØGSKULE 5437 Finnås Tlf.: 53 42 56 50 Rektor: Magne Grøneng Flokenes <u>www.bomlo.fhs.no</u>	KARMØY FOLKEHØGSKULE 4291 Kopervik Tlf.: 52 84 61 60 Rektor: Sigbjørn Toskedal <u>www.karmoy.fhs.no</u>
ELVERUM FOLKEHØGSKULE 2408 Elverum Tlf.: 62 43 52 00 Rektor: Per Egil Andersen <u>www.elverumfhs.no</u>	LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE 8310 Kabelvåg Tlf.: 76 06 98 80 Rektor: Jonatan Rask <u>www.lofoten.fhs.no</u>
EVJE FOLKEHØGSKOLE 4735 Evje Tlf.: 37 88 60 05 Rektor: Aslak J. Brekke <u>www.evjefhs.no</u>	MANGER FOLKEHØGSKULE 5936 Manger Tlf.: 56 34 80 70 Rektor: Margaret Sutherland Antrobus <u>www.manger.fhs.no</u>
FANA FOLKEHØGSKULE 5259 Hjelleslad-Bergen Tlf.: 55 52 63 60 Rektor: Tore Haltli <u>www.fanafhs.no</u>	MØRE FOLKEHØGSKULE 6151 Ørsta Tlf.: 70 04 19 99 Rektor: Einar Opsvik <u>www.more.fhs.no</u>
FJORDANE FOLKEHØGSKULE Boks 130, 6771 Nordfjordeid Tlf.: 57 88 98 80 Rektor: Silvia van Hesik Førde <u>www.fjordane.fhs.no</u>	NAMDALS FOLKEHØGSKOLE 7870 Grong Tlf.: 74 33 20 00 Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen <u>www.namdals.fhs.no</u>
FOLLO FOLKEHØGSKOLE 1540 Vestby Tlf.: 64 98 30 50 Rektor: Jan Martin Medhaug <u>www.follo.fhs.no</u>	NANSENSKOLEN 2609 Lillehammer Tlf.: 61 26 54 00 Rektor: Unn Irene Aasdalen <u>www.nansenskolen.no</u>
FOSEN FOLKEHØGSKOLE 7100 Rissa Tlf.: 73 85 85 85 Rektor: Arnhild Finne <u>www.fosen.fhs.no</u>	NESTOR MELSOMVIK 3159 Melsomvik Tlf.: 33 33 55 00 Rektor: Terning Dahl-Hansen <u>www.nestorutvikling.no</u>
HADELAND FOLKEHØGSKULE 2760 Brandbu Tlf.: 61 33 96 00 Rektor: Arne Ruste <u>www.hafos.no</u>	NORDISKA FOLKHØGSKOLAN Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx Rektor: Karin Langeland <u>www.nordiska.fhsk.se</u>
HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE 3550 Gol Tlf.: 32 07 96 70 Rektor: Gisle Skoglund <u>www.hallingdal.fhs.no</u>	NORDMØRE FOLKEHØGSKULE 6650 Surnadal Tlf.: 71 65 89 00 Rektor: Kristian Lund Silseth <u>www.nordmore.fhs.no</u>

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE 8920 Sømna Tlf.: 75 02 92 80 Rektor: Geir Nydahl <u>www.nordnorsk-pensjonistskole.no</u>	SOGNDAL FOLKEHØGSKULE 6856 Sogndal Tlf.: 57 62 75 75 Rektor: Ole Karsten Birkeland <u>www.sogndal.fhs.no</u>
PASVIK FOLKEHØGSKOLE 9925 Svanvik Tlf.: 78 99 50 92 Rektor: Ketil Foss <u>www.pasvik.fhs.no</u>	SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE 2100 Skarnes Tlf.: 62 96 70 70 Rektor: Harald Thompson Rosenstrøm <u>www.solbakken.fhs.no</u>
PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE 7584 Selbustrand Tlf.: 73 81 20 00 Rektor: Arild Moen <u>www.pedermorset.no</u>	SUND FOLKEHØGSKOLE 7670 Inderøy Tlf.: 74 12 49 00 Rektor: Per Kristian Dotterud <u>www.sundfhs.no</u>
RINGEBU FOLKEHØGSKULE 7584 Selbu Tlf.: 61 28 43 60 Rektor: Rolf Joar Stokke <u>www.ringebu.fhs.no</u>	SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE 5455 Halsnøy Kloster Tlf.: 53 47 01 10 Rektor: Mona Økland <u>www.sunnfolk.no</u>
RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE 3510 Hønefoss Tlf.: 32 17 99 00 Rektor: Morten Eikenes <u>www.ringerike.fhs.no</u>	TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE 2322 Ridabu Tlf.: 62 54 05 00 Rektor: Jon Krognæs <u>www.toneheim.no</u>
ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE 2050 Jessheim Tlf.: 63 97 09 10 Rektor: Haldis Brubæk <u>www.romerike.fhs.no</u>	TOTEN FOLKEHØGSKOLE 2850 Lena Tlf.: 61 14 27 00 Rektor: Live Hokstad <u>www.toten.fhs.no</u>
SELJORD FOLKEHØGSKULE 3840 Seljord Tlf.: 35 05 80 40 Rektor: Godtfred Sjaersland <u>www.seljord.fhs.no</u>	TORSHUS FOLKEHØGSKULE 7320 Fannrem Tlf.: 72 47 98 50 Rektor: Torkjell Solem <u>www.torshus.com</u>
SETESDAL FOLKEHØGSKULE 4747 Valle Tlf.: 924 23 106 Rektor: Stig W. Ågedal-Mortensen <u>www.setesdal.fhs.no</u>	TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE 7227 Gimse Tlf.: 72 85 39 50 Rektor: Ronald Nygård <u>www.trondertun.no</u>
SKAP KREATIV FOLKEHØYSKOLE Neseveien 1 4514 Mandal Rektor: Hanne Christine Seyffarth-Fuglestveit <u>www.skapmandal.no</u>	VEFSN FOLKEHØGSKOLE 8665 Mosjøen Tlf.: 75 17 24 11 Rektor: Cathrine Markussen <u>www.vefsnfolkehogskole.no</u>
SKIRINGSSAL FOLKEHØYSKOLE 3232 Sandefjord Tlf. 33 42 17 90 Rektor: Knut Søyland <u>www.skiringssal.fhs.no</u>	VOSS FOLKEHØGSKULE 5704 Voss Tlf.: 56 52 90 40 Rektor: Claus Røynesdal <u>www.voss.fhs.no</u>
SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE 1747 Skjeberg Tlf.: 69 11 75 60 Vikarierende rektor: Sveinung Finden <u>www.skjeberg.fhs.no</u>	ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE 3570 Ål Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01 Rektor: Berglind Stefansdottir <u>www.al.fhs.no</u>
SKOGN FOLKEHØGSKOLE 7620 Skogn Tlf.: 74 08 57 20 Rektor: Lars Waade <u>www.skogn.fhs.no</u>	ÅSANE FOLKEHØGSKOLE 5109 Hylkje Tlf.: 55 39 51 90 Rektor: Bjørn Berentsen <u>www.aasane.fhs.no</u>

B-BLAD

RETURADRESSE:
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

Den lille bonden

Det er den lille bonden som er taperen i verden.

Det er den lille bonden som har falt i alle krigene,

den lille bonden, hvor han bor i verden som de tok
jorden fra og brente gården til

på vei til krigene sine. Han de tok sønnene fra og kledte dem i
karnevalsklær og lot dem dø

for tanker han ikke kjente, eller brød seg om eller ikke ville vite.

Det er den lille bonden som skal flytte ut fra dalen sin til
samlebåndene og fabrikkhallene.

Det var den lille bonden de tok kuene fra og åkeren til den nye
motorveien.

Det er han som ligger våken om nettene for å betale lånene sine til
bankene så de kan bygge de svære husene som ligner slott.

Det er han de har jaget inn til byene
og fylt de digre blokkene med (Han tilpasser seg nok).

Det er den lille bonden som har mjølket kuene plukket stein fra alle
åkrene hvor vi makelig nå kan så og høste.

Det er den lille bonden som visste hvordan bygget såddes og hvordan
kalvene ble til.

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Kenneth Bjørkli, lærer på Sjølbergving ved Fosen
folkehøgskole, er utfordret av kollega Grethe Garvik.

Han vet om skyene og vinde, og vinteren
- om den blir streng. Humringen av hester

kjente han godt. Nå kjenner han traktoren og rentene på lånet, når det skal
betales.

Men døren har han ennå litt på klem, den lille bonden.
Han hører når graset gror

og når jorden på nytt skal føde.

Han som har tapt. Til nå. Men som vi kanskje må spørre snart om veien.
Dit vi kom fra.

Der det gror.

Rolf Jacobsen

*Folkehøgskoler: Våkn opp! Dyrk poteter og grønnsaker, nok til hele året.
Plant epletrær. Spør en liten bonde hvis dere ikke vet hvordan.
Akkurat nå er det viktigere enn å fly rundt halve jordkloden.*